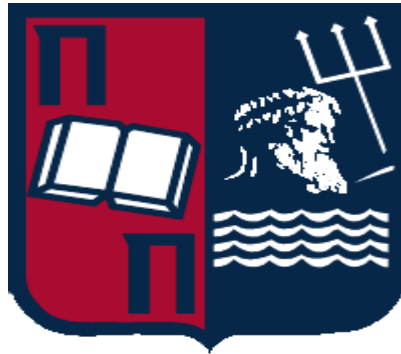

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

**ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ**

**ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ
ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ**

ΚΑΤΣΗ ΦΡΟΣΟΥΛΑ

Διπλωματική Εργασία Υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Πειραιάς, Αύγουστος 2018

UNIVERSITY OF PIRAEUS

DEPARTMENT OF ECONOMICS

**MASTER PROGRAM IN ECONOMIC AND BUSINESS
STRATEGY**

**FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN BALKANS
CASE STUDY OF ROMANIA**

By

KATSI FROSOULA

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economic and Business Strategy

Piraeus, Greece, August 2018

Στην Οικογένεια μου

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών, «Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική», του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Πειραιώς, υπό την επίβλεψη του Αντιπρύτανη και Καθηγητή κου Παντελίδη Παντελή.

Θα ήθελα λοιπόν να απευθύνω θερμές ευχαριστίες στον Επιβλέποντα Καθηγητή μου, για την καθοδήγηση και τις συμβουλές που μου παρείχε κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας, αλλά και τις πολύτιμες συμβουλές που μου παρείχε για την ολοκλήρωση της ερευνητικής μου μελέτης, Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω ιδιαίτερω την Καθηγήτρια κα. Ψυλλάκη Μαρία και την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κα Κωνσταντίνα Κοτταρίδη, που με τίμησαν με τη συμμετοχή τους στην παρουσίαση της διπλωματικής μου έρευνας ως μέλη της τριμελούς επιτροπής.

Δεν θα μπορούσα να παραλείψω να ευχαριστήσω τον Διευθυντή του Μεταπτυχιακού Προγράμματος στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική και Πρόεδρο του τμήματος Οικονομικής Επιστήμης Καθηγητή κ. Γιαννέλη Δημήτριο καθώς χωρίς την βοήθεια του δεν θα μπορούσα να ολοκληρώσω τις σπουδές μου. Επιπρόσθετα, θα ήθελα να ευχαριστήσω του καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος για τις γνώσεις τις οποίες μου μεταλαμπάδευσαν, καθώς και τους συμφοιτητές μου με τους οποίους υπήρξα συνοδοιπόρος σε αυτό το ταξίδι γνώσης και εμπειρίας. Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για τη στήριξη και τη συμπαράσταση που μου παρείχαν καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στα Βαλκάνια

Μελέτη περίπτωσης Ρουμανίας

Σημαντικοί όροι: Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, Βαλκάνια, Ρουμανία, Οικονομική Ανάλυση, Μακροοικονομικές Μεταβλητές

Περίληψη

Η εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας διαπραγματεύεται το θέμα των Άμεσως Ξένες Επενδύσεων στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων πραγματοποιώντας εκτενέστερη ανάλυση για τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις που λαμβάνουν χώρα στη Ρουμανία.

Αρχικά θα πραγματοποιηθεί η παρουσίαση ορισμένων βασικών εννοιών που αφορούν τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προκειμένου να γίνει ευκολότερη η κατανόηση τόσο της σημαντικότητας τους όσο και της συμβολής τους στην οικονομία τόσο της χώρας που πραγματοποιεί την επένδυση όσο και της χώρας που τη δέχεται.

Εν συνεχεία θα προχωρήσουμε στην παρουσίαση ορισμένων βασικών χαρακτηριστικών των Βαλκανίων και Βαλκανικών χωρών που αφορούν κυρίως ιστορικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά ενώ παράλληλα θα αναλύσουμε τη γεωγραφική θέση των Βαλκανικών χωρών και τη σημαντικότητα αυτής. Εκτενής αναφορά , θα πραγματοποιηθεί στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Ελληνικές επενδύσεις στα Βαλκάνια και θα παραθέσουμε μια swot analysis της περιοχής των Βαλκανίων.

Κατόπιν θα γίνει αναφορά σε ορισμένα βασικά χαρακτηριστικά που αφορούν τη χώρα της Ρουμανίας, ενώ παράλληλα θα πραγματοποιηθεί μια παρουσίαση της πορείας των μακροοικονομικών μεγεθών της χώρας και πιο συγκεκριμένα θα αναλυθούν σε βάθος 12 ετίας ο ρυθμός ανάπτυξης, το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, το κατακεφαλήν ΑΕΠ, ο πληθωρισμός η ανεργία και οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.

Θα ακολουθήσει η εμπειρική ανάλυση με την ανάπτυξη οικονομετρικού μοντέλου, το οποίο θα αποτελείται από 7 συνολικά ανεξάρτητες μεταβλητές. Τα αριθμητικά δεδομένα θα έχουν την μορφή Panel Data και η επεξεργασία τους θα πραγματοποιηθεί με τη βοήθεια του στατιστικού προγράμματος SPSS 17.

Τέλος, θα ερμηνευτούν τα αποτελέσματα τα οποία προκύπτουν από την επεξεργασία των δεδομένων και θα ακολουθήσει η καταγραφή των συμπερασμάτων τα οποία απορρέουν από την διεξαγωγή της παρούσας έρευνας.

Foreign Direct Investments in Balknas

Case Study of Romania

Keywords: Foreign Direct Investments, Balkans, Romania, Economic Analysis, Macroeconomic Variables

Abstract

The elaboration of this thesis deals with the issue of Foreign Direct Investment in Balkan region making a more extensive analysis of Foreign Direct Investment in Romania.

Initially, some basic concepts of Foreign Direct Investment will be presented in order to make it easier to understand both their significance and their contribution to the economy of both the investing country and the recipient country.

We will then proceed to present some basic characteristics of the Balkans and Balkan countries that concern mainly historical and demographic characteristics while we will analyze the geographical position of the Balkan countries and its significance. A further reference will be made to the difficulties encountered by Greek investments in the Balkans and we will quote a swot analysis of the Balkan region.

Then there will be a reference to some key features concerning the country of Romania. while at the same time a presentation of the course of the country's macroeconomic aggregates will be carried out and, in particular, at a depth of 12 years, growth will be analyzed, GDP at current prices, GDP headline, inflation, unemployment and Foreign Direct Investment.

Furthermore there will follow an empirical analysis to develop an econometric model which will consist of 7 independent variables in total. The figures will have the form of Panel Data and the processing will be carried out with the help of the econometric SPSS17 Program.

Finally, the results will be interpreted and generated from the processing of data and followed by the recording of the conclusions arising from the conduct of this investigation.

Πίνακας Περιεχομένων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	1
ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΞΕ	1
1.1 Εισαγωγή.....	1
1.2 Ορισμός των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων	1
1.3Μορφές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων	2
1.4 Βασικοί τύποι Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.....	4
1.5Επιπτώσεις των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στη χώρα υποδοχής	6
1.6 Επιπτώσεις των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στη χώρα προέλευσης.....	8
1.7 Παράγοντες Προσέλκυσης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΑΛΚΑΝΙΑ	11
2.1 Εισαγωγή.....	11
2.2 Ιστορική Αναδρομή.....	11
2.3 Γεωγραφία.....	12
2.4 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	13
2.4.1 Σύνθεση Πληθυσμών ανά Εθνικότητα και Θρησκεία.....	13
2.5 Το Νομικό Πλαίσιο των Επενδύσεων στις χώρες των Βαλκανίων	14
2.5.1 Ασφάλιση Επενδύσεων και Εξαγορές σε Ελλάδα και Εξωτερικό	14
2.6 Το Καθεστώς και η Προστασία των Επενδύσεων στα Βαλκάνια	15
2.6.1 Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Ελληνικές Επιχειρήσεις στα Βαλκάνια	16
2.7 Swot Analysis της περιοχής των Βαλκανίων	18
2.8 Ελληνικές Επιχειρήσεις στα Βαλκάνια	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	22
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ.....	22
3.1 Εισαγωγή.....	22
3.2 Ρουμανία- Γενικές πληροφορίες	22
3.3 Χαρακτηριστικά Ρουμανίας(Γενικές Πληροφορίες).....	25
3.3.1 Εξωτερικές Σχέσεις	25
3.3.2 Μεταφορές	27
3.3.3 Προώθηση-Διαφήμιση-MME	27
3.3.4 Ηλεκτρονικό Εμπόριο	30

3.3.5 Γεωργία-Αγροτική Παραγωγή-Κτηνοτροφία.....	33
3.3.6 Βιομηχανία-Βιομηχανική Παραγωγή.....	34
3.3.7 Υπηρεσίες.....	36
3.3.8 Ενέργεια	36
3.3.9 Φορολογία	37
3.4 Ανάλυση Οικονομικού Περιβάλλοντος.	38
3.4.1 Πορεία Μακροοικονομικών Μεγεθών Ρουμανικής Οικονομίας.....	40
3.4.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις	50
3.5 Ανάλυση Swot.....	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4:ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	61
4.1 Εισαγωγή.....	61
4.2 Εμπειρικά Μοντέλα.....	61
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	67
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΓΕΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΩΝ ΑΞΕ

1.1 Εισαγωγή

Σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι η παρουσίαση ορισμένων βασικών εννοιών που αφορούν τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προκειμένου να γίνει ευκολότερη η κατανόηση τόσο της σημαντικότητας τους όσο και της συμβολής τους στην, μέσα από τη θεωρητική τους προσέγγιση, οικονομία τόσο της χώρας που πραγματοποιεί την επένδυση όσο και της χώρας που τη δέχεται. Πιο συγκεκριμένα θα παρουσιαστούν ο ορισμός των ΑΞΕ, οι μορφές, οι βασικοί τύποι, οι επιπτώσεις που επιφέρουν οι ΑΞΕ στην χώρα υποδοχής και προέλευσης, οι παράγοντες που προσελκύουν τις ΑΞΕ καθώς και η συμβολή τους στην Οικονομική Ανάπτυξη.

1.2 Ορισμός των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

Ως ΑΞΕ ορίζεται η μακροχρόνια επένδυση σε επιχείρηση της εγχώριας αγοράς από επενδυτή που εδρεύει στην αγορά της ξένης χώρας. Η επένδυση έχει σαν στόχο τον έλεγχο του μανάτζμεντ της εγχώριας επιχείρησης από εκείνη που πραγματοποιεί την επένδυση. Για να πραγματοποιηθεί αυτό θα πρέπει να διακρατάται ποσοστό ίσο με το 10% του μετοχικού κεφαλαίου. Σε περίπτωση που το ποσοστό είναι μικρότερο του 10% έχουμε επενδυτικά χαρτοφυλάκια. Η επιχείρηση που αναλαμβάνει να κάνει την επένδυση, στην ουσία, αποκτά θυγατρική εταιρεία.

Η παγκόσμια τράπεζα ορίζει ως άμεσες ξένες επενδύσεις την απόκτηση καθαρών εισροών επενδύσεων για την απόκτηση διοικητικής δικαιοδοσίας σε επιχείρηση που δρα σε διαφορετική χώρα από αυτήν του επενδυτή. Από την άλλη ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου ορίζει ως Άμεσες Ξένες Επενδύσεις την απόκτηση περιουσιακών στοιχείων σε μια άλλη χώρα που στοχεύουν στην εκμετάλλευση και διαχείρισή τους.

Σύμφωνα με τον Οργανισμό για την Οικονομική Συνεργασία και Ανάπτυξη οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις έχουν ως στόχο την απόκτηση ενός διαρκούς συμφέροντος από τον επενδυτή σε επιχείρηση άλλης χώρας. Με τον όρο <<διαρκές συμφέρον>> εννοεί την ύπαρξη μακροχρόνιας σχέσης μεταξύ του επενδυτή και της επιχείρησης στην οποία πραγματοποιείται η επένδυση. Ως επενδυτής θεωρείται αυτός που κατέχει τουλάχιστον το 10% του κεφαλαίου μια ξένης επιχείρησης. Αυτό ωστόσο δεν αποτελεί αυστηρό κανόνα, καθώς είναι σαφές ότι και μικρότερο ποσοστό ενδέχεται να συνεπάγεται διαρκές συμφέρον με χαρακτηριστικά ελέγχου της διοίκησης. (<https://dspace.lib.uom.gr>)

1.3Μορφές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

Η πιο σημαντική απόφαση για μια εταιρεία που θέλει να πραγματοποιήσει Άμεση Ξένη Επένδυση είναι να επιλέξει την μορφή επένδυσης που θα πραγματοποιήσει. Παρακάτω αναφέρονται οι μορφές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων με τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα τους.

1)Θυγατρική Αποκλειστικής Ιδιοκτησίας (Wholly-owned Subsidiary)

Σύμφωνα με αυτήν τη μορφή επένδυσης η εταιρεία ιδρύει μια νέα επιχείρηση σε μια ξένη χώρα και είναι ο αποκλειστικός της μέτοχος. Η ιδρυόμενη επιχείρηση μπορεί να είναι μια εξολοκλήρου νέα εταιρεία ή μια ήδη υπάρχουσα επιχείρηση που εξαγοράστηκε ολικώς ή μερικώς ώστε η μητρική να έχει και πάλι τη δυνατότητα του διοικητικού της ελέγχου (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004).

Τα πλεονεκτήματα αυτής της μορφής είναι:

- ❖ Η μητρική εταιρεία έχει τον έλεγχο της θυγατρικής και διαμορφώνει τη στρατηγική της
- ❖ Η μητρική έχει το σύνολο των κερδών της θυγατρικής
- ❖ Η μητρική μπορεί να διαφοροποιήσει το προϊόν της και συνεπώς να δημιουργήσει στρατηγικό πλεονέκτημα
- ❖ Ευνοούνται οι οικονομίες κλίμακας εξαιτίας της αύξησης της συνολικής παραγωγής των μητρικών και θυγατρικών επιχειρήσεων

Τα μειονεκτήματα αυτής της μορφής είναι:

- ❖ Η μητρική επιχείρηση φέρει όλο το οικονομικό κόστος του εγχειρήματος και ευθύνεται για όλους τους κινδύνους
- ❖ Ο χαρακτηρισμός της θυγατρικής ως <<ξένη>> μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις από τη κοινωνία και την κυβέρνηση.

2) Κοινοπραξία (Join Venture)

Σε αυτή την περίπτωση έχουμε συνεργασία μεταξύ ξένων και εγχώριων επιχειρήσεων προκειμένου να δημιουργηθεί μια νέα εταιρεία ή να εξαγοραστεί μια ήδη υπάρχουσα. Μεσα από αυτή τη μορφή ΑΞΕ έχουμε συνεισφορά στο ανθρώπινο δυναμικό, στην τεχνογνωσία και στο κεφάλαιο που απορέει από την μητρική επιχείρηση.

Τα πλεονεκτήματα αυτής της μορφής είναι:

- ❖ Η ξένη εταιρεία έχει πρόσβαση σε νέες αγορές καθώς έχει ένα τουλάχιστον εταίρο που είναι γνώστης του περιβάλλοντος, των πολιτισμικών χαρακτηριστικών της χώρας αλλά και του τρόπου λειτουργίας της τοπικής αγοράς.
- ❖ Μικρότερο οικονομικό κόστος και επιχειρηματικός κίνδυνος
- ❖ Σε πολλές χώρες υπάρχουν σημαντικά οικονομικά κίνητρα για τις κοινοπραξίες με αποτέλεσμα η ίδρυση θυγατρικής να συνεπάγεται διαφυγόντα κέρδη.
- ❖ Οδηγεί στη βελτίωση της συνεργασίας των εταίρων και των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την μεταξύ τους σχέση
- ❖ Ευνοεί τις οικονομίες κλίμακας
- ❖ Διευρύνει τις χρηματοδοτικές δυνατότητες.
- ❖ Εμποδίζει την είσοδο ανταγωνιστών στην αγορά..

Τα μειονεκτήματα αυτής της μορφής είναι:

- ❖ Οι συμμετέχουσες στην κοινοπραξία εταιρείες μπορεί να οδηγηθούν σε διάλυση εξαιτίας των διαφορετικών απόψεων σχετικά με τη στρατηγική, τους στόχους και τον επιμερισμό των κερδών. (<https://dspace.lib.uom.gr>)

3)Μερική Εξαγορά (Partial Acquisition)

Στη συγκεκριμένη περίπτωση έχουμε απόκτηση μετοχικού κεφαλαίου από μια τοπική επιχείρηση καθώς και μεταφορά τεχνογνωσίας, τεχνολογίας και άλλα. Αποτελεί την πιο διαδεδομένη μορφή Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.Τέλος την χαρακτηρίζουν πληθώρα πλεονεκτημάτων σε αντίθεση με τα μειονεκτήματα που δεν φαίνονται να είναι ιδιαίτερης σημασίας.. (<https://dspace.lib.uom.gr>)

1.4 Βασικού τύποι Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

Υπάρχουν ορισμένοι τύποι άμεσων ξένων επενδύσεων, οι οποίες διαμορφώνονται ανάλογα με την κατεύθυνση, τους στόχους και τα κίνητρα της επένδυσης. Παρακάτω αναλύονται οι συγκεκριμένοι τύποι Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

1)Βάση Κατεύθυνσης

- Εσωτερικές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Ξένο κεφάλαιο επενδύεται σε ντοπιους πόρους

- Εξωτερικές άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Ντόπιο κεφάλαιο επενδύεται σε ξένους πόρους

2)Βάση Στόχου

- **Οριζόντιές Άμεσες Ξένες Επενδύσεις**

Στη χώρα που δέχεται την επένδυση τα προϊόντα που παράγονται είναι ίδια με αυτά που παράγει η χώρα που πραγματοποιεί την επένδυση. Η αποτελεσματικότητα αυτής της μορφής όσο αφορά την παραγωγή των προϊόντων στη χώρα εγκατάστασης είναι ικανοποιητική και για αυτό επιλέγεται. (<https://dspace.lib.uom.gr>).

- **Κάθετες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις**

Συμπεριλαμβάνουν την παραγωγή προϊόντων στο εξωτερικό που βρίσκονται σε ένα η παραπάνω στάδια πίσω στην παραγωγική διαδικασία προς τις πηγές πρώτων υλών ή πιο κοντά στον καταναλωτή πουλώντας του προϊόντα της εγχώριας επιχείρησης. Η επιλεγόμενη αυτή μορφή επένδυσης, πραγματοποιείται για την εξασφάλιση οικονομικότερων και καλύτερης ποιότητας πρώτων υλών, αλλά και για τη μείωση του διεθνούς κόστους παραγωγής της εταιρείας (<https://dspace.lib.uom.gr>).

- **Άμεσες Ξένες Επενδύσεις για τη δημιουργία νέων θυγατρικών επιχειρήσεων**

Αποτελούν επενδύσεις που πραγματοποιούνται σε καινούργιες εγκαταστάσεις ή στην επέκταση αυτών που ήδη υπάρχουν . Αποτελούν βασικό στόχο για τη χώρα που τις φιλοξενεί διότι δημιουργούν τόσο νέες δυνατότητες παραγωγής όσο και καινούργιες θέσεις εργασίας. Ακόμη μεταφέρουν στην χώρα υποδοχής τεχνολογία και τεχνογνωσία ενώ παράλληλα δημιουργούν συνδέσμους.

- **Συγχωνεύσεις και Εξαγορές**

Πραγματοποιείται μεταφορά περιουσιακών στοιχείων από τις εγχώριες επιχειρήσεις στις ξένες και αποτελεί τον κύριο τύπο Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Οι συγχωνεύσεις αυτές συμβαίνουν όταν υπάρχει ένωση μεταξύ των περιουσιακών στοιχείων και της λειτουργίας των επιχειρήσεων διαφορετικών χωρών για τη δημιουργία μιας νέας νομικής οντότητας. Οι εξαγορές πραγματοποιούνται όταν υπάρχει μεταφορά του ελέγχου των περιουσιακών στοιχείων και της λειτουργίας των επιχειρήσεων από την εγχώρια εταιρεία σε εταιρεία που προέρχεται από ξένη χώρα.

3)Βάση Κινήτρου

❖ Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς Αναζήτηση Πλουτοπαραγωγικών Πόρων
Κάποιες επιχειρήσεις οδηγούνται σε Άμεση Ξένη Επένδυση για να βρουν πλουτοπαραγωγικούς πόρους σε κόστος πολύ πιο χαμηλό από αυτό που υπάρχει στη χώρα προέλευσης.. Οι 3 κύριες κατηγορίες πλουτοπαραγωγικών πόρων είναι:

I. Φυσικοί Πόροι

Στους φυσικούς πόρους συγκαταλέγονται τα μεταλλεύματα (πετρέλαιο), ο χαλκός, βωξίτης, ζάχαρη, καφές, τσάι και μπανάνες. Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις αυτής της μορφής τύπου έχουν άμεση σύνδεση με τη χώρα υποδοχής και απαιτούν υποδομές υψηλών προδιαγραφών.

II. Φθινό ανειδίκευτο ή μερικά ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό

Εταιρείες που έχουν την έδρα τους σε ανεπτυγμένες χώρες ωθούνται στην αναζήτηση φθηνού εργατικού κόστους .Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν το Μεξικό και η Κίνα.

III. Τεχνολογικές και Διαχειριστικές Ικανότητες

Αφορούν Άμεσες Ξένες Επενδύσεις που συνδέονται με υπηρεσίες όπως ο Τουρισμός και οι Ιατρικές υπηρεσίες.

❖ Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς Αναζήτηση Αγορών

Σε αυτήν την μορφή οι επιχειρήσεις οδηγούνται σε αναζήτηση νέων αγορών προβαίνοντας στην είσοδο σε νέες ή διατηρώντας το μερίδιο στις υπάρχουσες..Σε αυτήν την μορφή υιοθετείται μια αμυντική στρατηγική αφού θεωρείται πως ο συγκεκριμένος τύπος επένδυσης ελλοχεύει μικρότερο κίνδυνο για τη διατήρηση της υπάρχουσας αγοράς από ότι η ανεύρεση νέας.

Τα κίνητρα που ευνοούν τέτοιες επενδύσεις είναι:

- ✓ Ύπαρξη προμηθευτών ή πελατών της επιχείρησης στην αγορά στόχο

- ✓ Αρκετά προϊόντα χρειάζονται προσαρμογή στις ντόπιες συνήθειες των καταναλωτών
- ✓ Υπάρχει συμφέρον από άποψη κόστους από την εξυπηρέτηση μιας αγοράς με Άμεση Ξένη Επένδυση
- ✓ Αρκετές επιχειρήσεις προκειμένου να βρίσκονται στις ίδιες αγορές με αυτές των ανταγωνιστών τους δημιουργούν Άμεση Ξένη Επένδυση
- ❖ Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς Αναζήτηση Αποδοτικότητας

Οι περισσότερες εταιρείες πολυθνικού χαρακτήρα προκειμένου να επιτύχουν αύξηση της απόδοσης τους και αφού έχουν εξασφαλίσει τους πλουτοπαραγωγικούς πόρους και τις αγορές που αναζητούν επιδιώκουν να οργανώσουν όλες αυτές τις δραστηριότητες.

❖ Άμεσες Ξένες Επενδύσεις προς Αναζήτηση Στρατηγικών Πόρων ή Ικανοτήτων

Σε αυτόν τον τύπο περιλαμβάνονται εταιρείες πολυεθνικού χαρακτήρα που έχουν ως στόχο τη διατήρηση και βελτίωση της ανταγωνιστικότητας σε διεθνές επίπεδο. Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της εξαγοράς επιχειρήσεων που αφορούν κλάδους υψηλής τεχνολογίας (Κοκκίνου και Ψυχάρης, 2004).

1.5 Επιπτώσεις των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στη χώρα υποδοχής

Οι επιπτώσεις των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην χώρα όπου εδρεύει η θυγατρική μπορεί να είναι τόσο θετικές όσο και αρνητικές. Αυτό σχετίζεται με τον τρόπο με τον οποίο η τοπική κυβέρνηση η βιομηχανία και η κοινωνία αντιμετωπίζουν τις ξένες επενδύσεις. Οι επιπτώσεις που έχουν οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις διαφοροποιούνται ανάμεσα στους κλάδους καθώς και ανάμεσα στις χώρες και έχουν άμεση εξάρτηση από τα χαρακτηριστικά της κάθε χώρας υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη χώρα υποδοχής μπορεί να επηρεάσουν την απασχόληση, τους μισθούς την παραγωγικότητα, τις εξαγωγές, τους κλάδους στους οποίους δραστηριοποιείται, την ανάπτυξη, τη μεγέθυνση, η φύση και την εξέλιξη των εγχώριων επιχειρήσεων στην τεχνολογία και στις σχέσεις των εργαζομένων.

Ως επι το πλείστον οι ξένες επιχειρήσεις προσφέρουν μισθούς υψηλότερους από ότι οι εγχώριες. Αυτό ισχύει τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες, στην πλειοψηφία των κλάδων και χωρών. Οι υψηλότεροι μισθοί που προσφέρουν οι ξένες επιχειρήσεις μπορεί να οφείλονται:

- ❖ Στο γεγονός ότι οι ξένες επιχειρήσεις μπορεί να προσφέρουν υψηλότερους μισθούς διότι τις αναγκάζουν οι κανονισμοί της χώρας υποδοχής ή επειδή δέχονται πιέσεις από την χώρα προέλευσης.
- ❖ Οι εργαζόμενοι μπορεί να δείχνουν μεγαλύτερη προτίμηση στις εγχώριες επιχειρήσεις οπότε οι ξένες προκειμένου να προσελκύσουν τους εργαζομένους ώστε να απασχοληθούν σε αυτές πρέπει να τους δώσουν κάποιο κίνητρο.
- ❖ Οι επιχειρήσεις που πραγματοποιούν την επένδυση έχουν τη δυνατότητα να πληρώσουν παραπάνω προκειμένου να μειωθεί η κινητικότητα της εργασίας (δηλαδή η μετακίνηση εργαζομένων από μια επιχείρηση σε άλλη). Αυτό συνήθως γίνεται γιατί έχουν στη διάθεσή τους ένα είδος τεχνολογίας που δεν θέλουν να γίνει γνωστή στους ανταγωνιστές σε εγχώριο επίπεδο.
- ❖ Οι ξένες επιχειρήσεις επειδή δεν γνωρίζουν καλά τις τοπικές αγορές εργασίας προκειμένου να προσελκύσουν καλύτερους εργαζομένους προσφέρουν υψηλότερους μισθούς σε αντίθεση με τις εγχώριες επιχειρήσεις που επειδή γνωρίζουν πάρα πολύ καλά την αγορά εργασίας μπορούν να απασχολήσουν πολύ καλούς εργαζομένους με μισθό χαμηλότερο από αυτόν που προσφέρουν οι ξένες επιχειρήσεις.

Οι επιπτώσεις των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην απασχόληση μπορεί να είναι τόσο θετικές όσο και αρνητικές. Οι πολυεθνικές οδηγούν σε μείωση της ανεργίας, στη δημιουργία θέσεων εργασίας για το εγχώριο εργατικό δυναμικό ενώ παράλληλα ευνοούν την επαγγελματική κατάρτιση και εμπειρία μέσω της εκπαίδευσης και ανάπτυξης των ικανοτήτων του προσωπικού. Ωστόσο, αρνητικές είναι οι επιπτώσεις των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στην απασχόληση όταν πρόκειται για επιχειρήσεις εντάσεως κεφαλαίου (Μπιτζένης,2014).

Σύμφωνα με εμπειρικές μελέτες προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι ξένες επιχειρήσεις έχουν υψηλότερο επίπεδο παραγωγικότητας από αυτό των εγχώριων επιχειρήσεων. Η υψηλότερη παραγωγικότητα των ξένων επιχειρήσεων μπορεί να οφείλεται σε κάποιο τεχνολογικό προβάδισμα ή σε ιδιαίτερες ικανότητες στον τομέα της διοίκησης ή του μάρκετινγκ που διαθέτει η μητρική επιχείρηση και μεταφέρει στην θυγατρική.

Ο ανταγωνισμός αποτελεί έναν ακόμη λόγο μέσω του οποίου η υψηλότερη παραγωγικότητα των ξένων επιχειρήσεων μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της παραγωγικότητας των εγχώριων. Πιο αναλυτικά η αύξηση του ανταγωνισμού στην αγορά από την είσοδο των ξένων και περισσότερο παραγωγικών και αποδοτικών επιχειρήσεων μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση της

προσπάθειας των εγχώριων επιχειρήσεων να βελτιώσουν την παραγωγικότητα τους προκειμένου να επιβιώσουν στην αγορά. (<https://dspace.lib.uom.gr>)

Σε αυτό το σημείο καλό θα ήταν να αναφέρουμε πως αν το τεχνολογικό χάσμα μεταξύ των ξένων και των εγχώριων επιχειρήσεων δεν είναι τεράστιο είναι πιο πιθανό να έχουμε θετικές επιδράσεις. Σε περίπτωση που οι εγχώριες επιχειρήσεις διαφέρουν πολύ τεχνολογικά από τις ξένες δεν θα είναι σε θέση οι εγχώριες επιχειρήσεις να χρησιμοποιήσουν τεχνολογικές πληροφορίες που έχουν διαρρεύσει από τις ξένες επιχειρήσεις.

Η εισαγωγή νέων κλάδων βιομηχανίας και νέων προϊόντων στην χώρα υποδοχής αποτελεί μια από τις κυριότερες συνεισφορές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι θυγατρικές Αμερικανικών Πολυεθνικών στην ανάπτυξη του κλάδου των ηλεκτρονικών στην Ανατολική Ασία. Πιο αναλυτικά οι χώρες αυτές δραστηριοποιούνταν κυρίως σε κλάδους εντάσεως εργασίας. Ωστόσο με τις θυγατρικές των Αμερικανικών Πολυεθνικών παρουσιάστηκε μεγάλη μείωση σε αυτούς τους κλάδους ενώ οι εξαγωγές στον κλάδο των ηλεκτρονικών ξεπέρασε το 50%. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα οι χώρες αυτές να οδηγηθούν σε υποκατάσταση των εισαγωγών τους και να μετατρέπονται σε εξαγωγείς.

Ακόμη θετικό είναι το γεγονός ότι οι εισροές κεφαλαίου που είναι απαραίτητες για τη χρηματοδότηση αυτών των επενδύσεων καθώς και τα έσοδα από τη φορολόγηση των κερδών μπορεί να χρηματοδοτήσουν τα ελλείμματα της οικονομίας της χώρας υποδοχής ενώ παράλληλα είναι ικανά να χρησιμοποιηθούν για την μερική ή ολική αποπληρωμή του χρέους (Μπιτζένης, 2014)

1.6 Επιπτώσεις των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στη χώρα προέλευσης

Βάση διαφόρων μελετών που έχουν πραγματοποιηθεί δεν υπάρχει σαφή εικόνα για το ποιες μπορεί να είναι οι επιπτώσεις των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στη χώρα που πραγματοποιεί την επένδυση. Καλό θα ήταν να αναφέρουμε ότι ο επαναπατρισμός των κερδών που αποφέρει η δράση της θυγατρικής οδηγεί στην επέκταση των επενδύσεων, στην αύξηση της παραγωγικότητας, της απασχόλησης καθώς και της ανάπτυξης της χώρας που πραγματοποιεί την επένδυση.

Θα πρέπει να σημειωθεί ακόμη ότι με τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις ότι χώρα που πραγματοποιεί της επένδυση μπορεί να έχει πρόσβαση σε γνώση που υπάρχει στη χώρα που δέχεται την επένδυση γεγονός που οδηγεί σε μεταφορά τεχνολογίας και γνώσης από τη χώρα υποδοχής στη χώρα προέλευσης.

Τέλος, καλό θα ήτα να αναφερθεί ότι οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις επηρεάζουν άμεσα τις εξαγωγές της χώρας που πραγματοποιεί της επένδυση. Βέβαια αυτό εξαρτάται από το αν υπάρχει οριζόντια ή κάθετη σχέση μεταξύ των προϊόντων της Πολυεθνικής Επιχείρησης μεταξύ της χώρας που πραγματοποιεί την επένδυση και της χώρας που την δέχεται. Πιο αναλυτικά, αν το τελικό προϊόν που παράγεται τόσο στην χώρα προέλευσης όσο και στην χώρα υποδοχής είναι το ίδιο (οριζόντια σχέση) τότε υπάρχει μεταφορά παραγωγής από τη χώρα προέλευσης στην χώρα υποδοχής. Σε αυτήν την περίπτωση παρατηρείται μείωση των εξαγωγών της χώρας προέλευσης. Αντίθετα είναι τα αποτελέσματα στην περίπτωση όπου η επιχείρηση στην χώρα που πραγματοποιεί την επένδυση είναι ενδιάμεσα ενώ η θυγατρική παράγει τελικά προϊόντα.

1.7 Παράγοντες Προσέλκυσης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

Πολλοί είναι οι παράγοντες που επηρεάζουν την προσέλκυση των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Εξετάζεται το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας υποδοχής και επιλέγεται εκείνη η οποία προσφέρει τις πλέον ευνοϊκές συνθήκες δηλαδή μικρότερο ρίσκο επένδυσης και άρα μεγιστοποίηση των κερδών.

Ένας από τους βασικότερους παράγοντες αποτελεί το μέγεθος της αγοράς της χώρας που σκοπεύει να κάνει την επένδυση. Χώρες που φέρουν μεγάλη οικονομική ανάπτυξη και υψηλό πληθυσμό έχουν την τάση να προσελκύουν μεγαλύτερο αριθμό Άμεσων Ξένων Επενδύσεων καθώς ενισχύεται η εμπιστοσύνη των επενδυτών και υπάρχει μεγαλύτερη ζήτηση για τα προϊόντα που παράγονται από τις πολυεθνικές.

Καθοριστικό ρόλο για την προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων παίζει η ύπαρξη διαφάνειας στους κανονισμούς της κυβέρνησης και η απώλεια διαφθοράς στο δημόσιο τομέα. Η γνώση των κανόνων και των ρυθμιστικών πλαισίων για την εξέλιξη του περιβάλλοντος της επιχείρησης αποτελούν ισχυρά κίνητρα επένδυσης. Η ύπαρξη διαφάνειας μεταξύ κράτους και επιχείρησης ενισχύει την εμπιστοσύνη και δημιουργεί θεμιτό ανταγωνισμό.

Δεν θα μπορούσε να παραληφθεί η φορολογία καθώς αποτελεί έναν από τους κυριότερους παράγοντες προσέλκυσης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Οι πολυεθνικές έχουν σα στόχο την επένδυση σε χώρες με χαμηλό φορολογικό συντελεστή, σε χώρες όπου απαλλάσσονται από φόρο τα μερίσματα και σε χώρες που δεν ευνοούν τη διπλή φορολόγηση. Χώρες που χαρακτηρίζονται από πολιτική σταθερότητα και ασφαλή συστήματα τείνουν να προσελκύουν μεγαλύτερο αριθμό Άμεσων Ξένων Επενδύσεων.

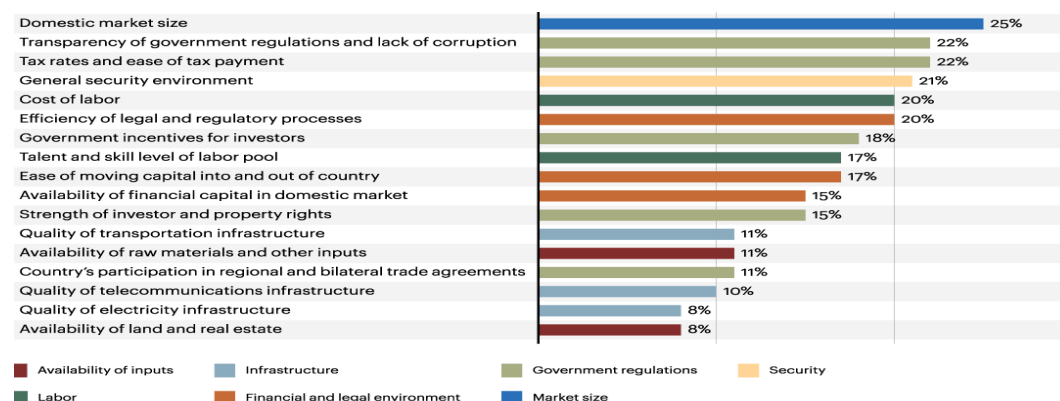
Το κόστος και οι δεξιότητες εργασίας αποτελούν έναν από τους βασικότερους παράγοντες για την προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων. Εταιρείες που έχουν ανάγκη για εξειδικευμένο προσωπικό θα επενδύσουν σε χώρες με υψηλό αριθμό εκπαιδευμένου και ειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού. Από την άλλη πλευρά εταιρείες που είναι εντάσεως εργασίας επιλέγουν να επενδύσουν σε χώρες όπου υπάρχει φθηνό εργατικό κόστος. Οι πολυεθνικές προσπαθούν να επενδύουν σε χώρες που συνδυάζουν φθηνό εργατικό δυναμικό και εξειδικευμένο προσωπικό.

Η διαθεσιμότητα πρώτων υλών και μέσων διευκόλυνσης του εμπορίου αποτελούν έναν επιπρόσθετο παράγοντα που εξετάζουν οι πολυεθνικές προκειμένου να επιλέξουν τη χώρα στην οποία θα επενδύσουν. Επομένως χώρες που έχουν αφθονία πρώτων υλών ελκύουν του επενδυτές. Ακόμη οι κατάλληλες υποδομές, η εύκολη πρόσβαση, οι οργανωμένες βιομηχανικές ζώνες, η ποιότητα των δικτύων διανομής, ηλεκτρισμού, ύδρευσης, τηλεπικοινωνιών είναι απαραίτητα για άμεσες ξένες επενδύσεις.

Επιπρόσθετα η έννοια της γραφειοκρατίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή της χώρας που θα φιλοξενήσει την επένδυση. Η ύπαρξη πολύπλοκων, χρονοβόρων διαδικασιών, η κρατικές διοικητικές αγκυλώσεις θεωρούνται ανασταλτικοί παράγοντες για την υλοποίηση επενδυτικών σχεδίων.

Δεν θα μπορούσαν να παραληφθούν και τα τυχόν χρηματοοικονομικά κίνητρα που έχουν οι επενδυτές από την χώρα υποδοχής. Πιο συγκεκριμένα οι επενδυτές επιλέγουν να επενδύσουν σε χώρες όπου θα μπορούν να ξεκινήσουν την επένδυσή τους εύκολα, γρήγορα και με το ελάχιστο κόστος.

Πίνακας 1.1 Παράγοντες προσέλκυσης Άμεσων Ξένων Επενδύσεων

Πηγή: A.T. Kearney Foreign Direct Investments Confidence Index 201

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΑΛΚΑΝΙΑ

2.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται κάποια βασικά χαρακτηριστικά των Βαλκανίων και Βαλκανικών χωρών που αφορούν κυρίως ιστορικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά ενώ παράλληλα αναλύεται η γεωγραφική θέση των Βαλκανικών χωρών και η σημαντικότητα αυτής. Ακόμη, γίνεται εκτενής αναφορά στο νομικό πλαίσιο που διέπει τις επενδύσεις στα Βαλκάνια . Τέλος, γίνεται αναφορά στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Ελληνικές επενδύσεις στα Βαλκάνια και πραγματοποιείται μια swot analysis της περιοχής των Βαλκανίων.

2.2 Ιστορική Αναδρομή

Με την ονομασία Βαλκάνια λεγόμενη και Βαλκανική χερσόνησος χαρακτηρίζεται, τόσο ως πολιτικός όσο και ως γεωγραφικός όρος, η περιοχή της νοτιοανατολικής Ευρώπης, νότια του Δούναβη και ανατολικά της Αδριατικής θάλασσας, αλλά και χώρες γειτονικές που βρίσκονται εκτός των φυσικών γεωγραφικών ορίων της χερσονήσου αυτής, που από το μακρινό παρελθόν λειτούργησε και λειτουργεί ως σταυροδρόμι πολιτισμών, μεταξύ Ευρωπαϊκής και Ασιατικής ηπείρου. Τα Βαλκάνια ανέκαθεν αποτελούσαν σταυροδρόμι πολιτισμών ανάμεσα στην Ευρωπαϊκή και Ασιατική Ήπειρο. Η διακριτή ταυτότητα και ο τεμαχισμός της βαλκανικής χερσονήσου θεωρείται σύμφωνα με αρκετούς ιστορικούς απότοκο της ορεινής γεωγραφίας, της

συγκέντρωσης πολλών εθνοτήτων σε έναν γεωγραφικά περιορισμένο χώρο και της εξαιρετικά βίαιης ιστορίας της που είναι γεμάτη πολέμους, επιδρομές και εξεγέρσεις [.\(www.Wikipedia/org\)](http://www.Wikipedia.org)

2.3 Γεωγραφία

Η ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων καλύπτει 550.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα. και ο πληθυσμός της αγγίζει τα 53 εκατομμύρια. Το όνομα της περιοχής αντλείται από τα Βαλκάνια όρη ή οροσειρά του Αίμου που διατρέχουν την περιοχή από το κέντρο της Βουλγαρίας έως την ανατολική Σερβία. Τα βόρεια σύνορα της βαλκανικής χερσονήσου θεωρείται γενικά ότι ευθυγραμμίζονται με τη γραμμή που διαμορφώνεται από τους ποταμούς Δούναβη, Σάβα και Κούπα και ένα τμήμα που συνδέει τις πηγές του Κούπα με τον κόλπο Κβάρνερ. Το συνηθέστερα χρησιμοποιούμενο βόρειο σύνορο Δούναβης-ΣάβαΚούπα είναι αυθαίρετο ως προς τα φυσιογραφικά χαρακτηριστικά του, όμως μπορεί να αναγνωριστεί εύκολα στο χάρτη. Είναι ιστορικά δικαιολογίσιμο επειδή η περιοχή που καθορίζεται έτσι (μαζί με τη Ρουμανία, αποκλείοντας το Μαυροβούνιο Δαλματία και τα Επτάνησα, αποτελούσε το μεγαλύτερο τμήμα της ευρωπαϊκής επικρατείας της Οθωμανικής αυτοκρατορίας από τα τέλη του 15ου έως τον 19ο αιώνα. Ο ποταμός Κούπα σχηματίζει ένα φυσικό σύνορο μεταξύ της νοτιοανατολικής Σλοβενίας και της Κροατίας, ο Σάβα διχοτομεί την Κροατία, τη Σερβία και τον Δούναβη, ο οποίος είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος ευρωπαϊκός ποταμός(μετά τον Βόλγα) και διαμορφώνει ένα φυσικό σύνορο μεταξύ Βουλγαρίας, Σερβίας και Ρουμανίας. Βόρεια αυτής της γραμμής βρίσκεται η πεδιάδα της Παννονίας και (στην περίπτωση της Ρουμανίας) τα Καρπάθια όρη. Το υψηλότερο σημείο των Βαλκανίων βρίσκεται στο όρος Ρίλα, στη Βουλγαρία (υψόμετρο 2.925 μ) ενώ το χαμηλότερο στο Φρέαρ των Οινουσσών, ανοιχτά της Μεσσηνίας με βάθος 5.267 μέτρα. Οι χώρες που περιλαμβάνονται στη γεωπολιτική σφαίρα των Βαλκανίων είναι οι εξής:

- ❖ Αλβανία (100%)
- ❖ Βοσνία και Ερζεγοβίνη (100%)
- ❖ Βουλγαρία (100%)
- ❖ Κροατία (47%)
- ❖ Ελλάδα (84%)
- ❖ Σερβία (73%)
- ❖ Μαυροβούνιο (100%)
- ❖ Κοσσυφοπέδιο (100%)

❖ ΠΓΔΜ (100%)

Στον κατάλογο ενίοτε περιέχονται η Ρουμανία, η Σλοβενία και η Τουρκία με τη δεύτερη να αρνείται ότι ανήκει στα Βαλκάνια, αυτοχαρακτηριζόμενη << χώρα της Κεντρικής Ευρώπης>>. (www.Wikipedia/org).

2.4 Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

2.4.1 Σύνθεση Πληθυσμών ανά Εθνικότητα και Θρησκεία

Ο πληθυσμός των χωρών των Βαλκανίων διαμορφώνεται ως εξής:

ΧΩΡΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ
ΕΛΛΑΔΑ	10.815.197
ΤΟΥΡΚΙΑ	10.620.739
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	19.042.936
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	7.245.677
ΑΛΒΑΝΙΑ	2.831.741
ΒΟΖΝΙΑ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗ	3.791.622
ΚΟΣΣΥΦΟΠΕΔΙΟ	1.820.631
ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟ	620.029
ΚΡΟΑΤΙΑ	4.267.558
ΠΓΔΜ	2.065.769
ΣΕΡΒΙΑ	7.146.759
ΒΑΛΚΑΝΙΑ	70.268.658

Πηγή: .(www.Wikipedia/org)

Οι βασικότερες μορφές θρησκείας της περιοχής είναι ο ορθόδοξος Χριστιανισμός, ο Καθολικισμός και ο Ισλαμισμός. Η ορθοδοξία αποτελεί το κύριο θρησκευτικό δόγμα στις παρακάτω χώρες:

- ❖ Ελλάδα
- ❖ Βουλγαρία
- ❖ Ρουμανία
- ❖ Σερβία
- ❖ Μαυροβούνιο
- ❖ ΠΓΔΜ

Ο καθολικισμός αποτελεί το κύριο θρησκευτικό δόγμα στις παρακάτω χώρες:

- ❖ Κροατία
- ❖ Σλοβενία

Ο Ισλαμισμός αποτελεί το κύριο θρησκευτικό δόγμα στις παρακάτω χώρες:

- ❖ Αλβανία
- ❖ Τουρκία
- ❖ Βοζνία Ερζεγοβίνη

Πηγή:(www.Wikipedia.org)

2.5 Το Νομικό Πλαίσιο των Επενδύσεων στις χώρες των Βαλκανίων

Ο νόμος περι επενδύσεων αναφέρει ότι η οικονομική επιχορήγηση μπορεί να φταάσει σε ποσοστό το 30% του συνολικού κόστους που φέρει η επένδυση. Οι ίδιος ο επενδυστής δεν μπορεί να συμμετασχει με ποσοστό κατώτερο του 40 % της δαπάνης επένδυσης. Το υπόλοιπο επενδυτικό κόστος που ανέρχεται στο 30 % μπορεί να καλυφθεί είτε από τον ίδιο τον επενδυτή ή από δάνειο που θα έχει δοθεί από κάποια τράπεζα.Ενισχυόμενες δαπάνες μπορούν να θεωρηθούν:

- ❖ Η κατασκευή και ο εκσυγχρονισμός κτηριακών εγκαταστάσεων και η διαμόρφωση του περιβάλλοντα χώρου
- ❖ Η αγορά νέων μηχανημάτων και η εγκατάσταση αυτών
- ❖ Η αγορά νέων συστημάτων αυτοματοποίησης διαδικασιών και μηχανοργάνωσης, συμπεριλαμβανομένης της αγοράς του αναγκαίου λογισμικού.
- ❖ Η αγορά καινούργιων μέσων μεταφοράς προκειμένου να διευκολύνεται η διακίνηση τόσο των υλικών όσο και του προσωπικού.

2.5.1 Ασφάλιση Επενδύσεων και Εξαγορές σε Ελλάδα και Εξωτερικό

Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας, η επέκταση του εμπορίου και το άνοιγμα των επενδύσεων σε νέες αγορές αποτελούν ορισμένους από τους βασικούς παράγοντες που καθιστούν την ασφάλιση των επενδύσεων και των εξαγωγών τον πρωταρχικό στόχο των εθνικών οικονομιών για την πρόληψη διαφόρων κινδύνων.

Για τις ασφαλίσσεις αυτές είναι υπεύθυνοι τόσο δημόσιοι όσο και ιδιωτικοί οργανισμοί.Πιο αναλυτικά οι ιδιωτικοί οργανισμοί είναι ανεξάρτητοι και έχουν ως στόχο την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου έχοντας ως στόχο τη χώρα στην οποία δραστηριοποιούνται και τις συναλλαγές της με το εξωτερικό.Απο την άλλη πλευρά οι κρατικοί οργανισμοί ελέγχονται από την κυβέρνηση και υπάρχει διαφοροποίηση δραστηριοτήτων μεταξύ των χωρών. Οι κίνδυνοι

που καλύπτονται μέσω των δύο αυτών μορφών ασφαλίσεων είναι οι ακόλουθοι(<http://dione.lib.unipi.gr>):

- ❖ Αφερεγγυότητα αγοραστή
- ❖ Άρνηση παραλαβής εμπορεύματος ή εξόφλησης της αξίας αυτού από τον αγοραστή
- ❖ Πιθανότητα να ακυρωθεί η άδεια που επιτρέπει της εισαγωγή και εξαγωγή προϊόντων από κρατικούς παράγοντες
- ❖ Αυθαίρετη καταγγελία, τροποποίηση ή μη εκτέλεση της σύμβασης από τον αγοραστή.
- ❖ Πιθανότητα να απαγορευθεί η μεταφορά του συναλλάγματος
- ❖ Επιβολή στάσης πληρωμών στη χώρα για την οποία προορίζονται τα αγαθά.
- ❖ Πιθανότητα αλλαγής του μεταφορικού μέσου των προϊόντων καθώς και του προορισμού.
- ❖ Φυσικά φαινόμενα και φυσικές καταστροφές μπορούν να οδηγήσουν στην διακοπή της εκτέλεσης της σύμβασης.
- ❖ Μείωση της τιμής πώλησης σε συνάλλαγμα ελληνικού προϊόντος ή υπηρεσίας που εξάγεται σε σχέση με αυτήν που ίσχυε κατά το χρόνο σύμβασης της ασφαλιστικής σύμβασης.

2.6 Το Καθεστώς και η Προστασία των Επενδύσεων στα Βαλκάνια

Η θέση που κατέχει η Ελλάδα σε διεθνές επίπεδο από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 έχει αλλάξει εξολοκλήρου. Αρκετές ελληνικές επιχειρήσεις, στράφηκαν στις ανεκμετάλλευτες, αλλά και ανασφαλείς, αναδυόμενες αγορές της Βαλκανικής Χερσονήσου.

Η ανάπτυξη στενών οικονομικών δεσμών ενισχύει τη θέση της Ελλάδας σε διεθνές επίπεδο και οδηγεί στη συμμετοχή της χώρας στη Ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Ωστόσο σχόχος της εγωτερικής πολιτικής της χώρας μας αποτελεί η συμμετοχή της στη σταθεροποίηση της Βαλκανικής, κυρίως σε περίοδο που χαρακτηρίζεται από πολιτική και οικονομική ρευστότητα, και στην καταπολέμηση της φτώχειας, καθώς και να υποστηρίξει στο μέγιστο βαθμό τις επιχειρήσεις με βαλκανικό προσανατολισμό. (<http://dione.lib.unipi.gr>):

Οι επενδύσεις είναι ζωτικής σημασίας για τα Βαλκάνια, καθώς συμβάλουν στη μείωση της ανεργίας. Η έλλειψη οργάνωσης και η εγκληματικότητα αποτελούν βραχνά για τις επενδύσεις, οι οποίες με τη σειρά τους είναι απαραίτητες για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Υπάρχουν πολλοί λόγοι για τους οποίους οι ελληνικές εταιρείες επενδύουν στα Βαλκάνια. Οι λόγοι αυτοί είναι οι εξής(<http://dione.lib.unipi.gr>)::

- ❖ Τα Βαλκάνια προσφέρουν στην Ελλάδα νέα αγορά
- ❖ Η αγορά των Βαλκανίων είναι πολύ κοντά στην Ελλάδα
- ❖ Στα Βαλκάνια υπάρχει έλλειψη ανταγωνισμού
- ❖ Ύπαρξη χαμηλού εργατικού δυναμικού και κόστους απόκτησης ακατάτεργαστων
- ❖ Οι περισσότερες Ελληνικές επιχειρήσεις προσπαθούν να δημιουργήσουν εξαγωγική βάση στην περιοχή των Βαλκανίων
- ❖ Στα Βαλκάνια υπάρχουν ευνοϊκές εμπορικές συνθήκες

2.6.1 Δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι Ελληνικές Επιχειρήσεις στα Βαλκάνια

Η Αγορά των Βαλκανίων θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια αναδύομενη αγορά. Με τον όρο αναδύομενη εννοούμε την αγορά που ναι μεν έχει πάρα πολλές επιχειρηματικές ευκαιρίες αλλά χαρακτηρίζεται και από μεγάλο επιχειρηματικό ρίσκο. Οικονομικές τάσεις στην Αλβανία καθώς και η κατάληψη του Κοσόβου από το Νάτο αποτελούν μερικά από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι το ενδεχόμενο επιχειρηματικού ρίσκου στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων είναι πολύ μεγάλο και επηρεάζει όσους θέλουν να αναπτύξουν μακροχρόνιες επιχειρηματικές δραστηριότητες στην περιοχή αυτή. Μόνο όσοι επενδυτές αποζητούν το ευκαιριακό κέρδος δείχνουν να επωφελούνται από τα προβλήματα, τη ρευστότητα στο πολιτικό σκηνικό και τις ανεπάρκειες. Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες επενδυτές είναι τα ακόλουθα:

- ❖ Απαιτείται μεγάλο χρονικό διάστημα για τη διαδικασία εισαγωγών και εκτελωνισμού
- ❖ Γραφειοκρατία και ασταθές φορολογικό σύστημα
- ❖ Δεν διέπονται οι διαδικασίες παραγωγής και πιστοποίησης της ποιότητας όπως θα έπρεπε βάσει των διεθνών προτύπων
- ❖ Παρατηρείται διαφορετική κουλτούρα στον εργασιακό τομέα που οφείλεται στη διαφορετική παιδεία
- ❖ Αδυναμία εντοπισμού τοπικών προμηθευτών και συνεργασίας με αυτούς
- ❖ Έλλειψη υποδομών όπως κτηριακές εγκαταστάσεις που παρατηρείται σε αρκετές χώρες των Βαλκανίων όπως η Αλβανία
- ❖ Αντιμέτωπιση νομικών προβλημάτων στην ιδιοκτησία ακινήτων και αδυναμία εύρεσης επαγγελματικών χώρων.
- ❖ Ανεπαρκές δίκτυο επικοινωνιών και μεταφορών

- ❖ Άμεση εξάρτηση επενδυτών από νομικούς συμβούλους λόγω της συχνής αλλαγής και συμπλήρωσης νόμων
- ❖ Δυσκολία εύρεσης πόρων χρηματοδότησης από τις εγχώριες αγορές λόγω απαρχαιωμένου τραπεζικού και ασφαλιστικού συστήματος
- ❖ Παλιακή νομοθεσία περι εργατικών θεμάτων που μπορεί να επηρεάσει προσλήψεις, απολύσεις κ.α
- ❖ Ενίσχυση αβεβαιότητας για τους ξένους επενδυτές λόγω τακτικής αλλαγής δημοσίων υπαλλήλων και υπουργών
- ❖ Απαρχαιωμένο και ανεπαρκές θεσμικό πλαίσιο
- ❖ Απώλεια ατόμων με υψηλές διοικητικές ικανότητες προκειμένου να αναλάβουν αντίστοιχες θέσεις
- ❖ Δυσκολία υιοθέτησης του δυτικού εργασιακού ήθους.
- ❖ Απώλεια εργατικού δυναμικού με χαρακτηριστικά υψηλής κατάρτισης και καλής γνώσης ξένων γλωσσών.
- ❖ Απώλεια σαφούς προσανατολισμού.
- ❖ Η αρνητική κατάσταση σε οικονομικό επίπεδο που χαρακτηρίζει τις Βαλκανικές χώρες
- ❖ Δυσκολίες στην εφαρμογή διεθνών προτύπων στο λογιστικό σύστημα.
- ❖ Παραοικονομία:

Από όλα τα παραπάνω καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι όλες οι Ελληνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στα Βαλκάνια αντιμετώπιζαν και εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες. Η επένδυση των ελληνικών επιχειρήσεων, όπως αναφέραμε παραπάνω, πραγματοποιείται τόσο με την εγγραφή επιχειρήσεων της χώρας όσο και με την ίδρυση νέων επιχειρήσεων. (<http://dione.lib.unipi.gr>):

2.7 Swot Analysis της περιοχής των Βαλκανίων

<u>STRENGTHS</u>	<u>WEAKNESSES</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Τα Βαλκάνια αποτελούν νέα αγορά • Γεωγραφικά είναι πολύ κοντά στην Ελλάδα • Έλλειψη ντόπιου ανταγωνισμού • Φθηνό εργατικό κόστος και χαμηλό κόστος απόκτησης ακατέργαστων υλικών • Σύνδεση Ελλάδας με Ανατολικές χώρες • Ύπαρξη εμπορικών συμφωνιών • Μικρό μεταφορικό κόστος • Ιστορικοί θεσμοί, πολιτισμική εγγύτητα και κοινή θρησκεία με την Ελλάδα. • Οι νόμοι στις Βαλκανικές χώρες έχουν δώσει τα κίνητρα (όπως η φορολογική απαλλαγή από τα κέρδη) για την καθιέρωση των προγραμμάτων ΑΞΕ (κυνηγοί ευνοϊκών νόμων επένδυσης). • Χαλάρωση εμποδίων εισόδου και μικρό κόστος εισόδου.	<ul style="list-style-type: none"> • Υψηλός κίνδυνος-μαφία • Έλλειψη διαφάνειας-Διαφθορά • Πολιτική και Οικονομική αστάθεια. • Ανεπαρκής υποδομή • Έλλειψη εξειδίκευσης • Αργή Ανάπτυξη • Μακροοικονομική αστάθεια • Ανεπαρκές νομικό σύστημα

<u>OPPORTUNITIES</u>	<u>THREATS</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Πώληση κρατικών επιχειρήσεων • Νέα αγορά με λίγους ανταγωνιστές • Ανάπτυξη στο εξωτερικό-εξαγωγές • Δυνατότητα ανάπτυξης επιχειρήσεων στους κλάδους της ψυχαγωγίας, εστιατοριων και βιομηχανίας τροφίμων • Ένταξη στην Ε.Ε ορισμένων Βαλκανικών χωρών • Ευκαιρία εισόδου με φθηνές εξαγορές 	<ul style="list-style-type: none"> • Είσοδος νέων ανταγωνιστών και αύξηση ανταγωνισμού • Αύξηση ανεργίας στη Βόρεια Ελλάδα λόγω επενδύσεων στις γείτονες χώρες • Χαμηλού κόστους εισαγόμενα προϊόντα • Η οικονομική κρίση μπορεί να πλήξει και αλλό τις χώρες των Βαλκανίων.

2.8 Ελληνικές Επιχειρήσεις στα Βαλκάνια

Παρά τα προβλήματα που χαρακτηρίζουν στο σύνολό τους τις Βαλκανικές χώρες η Ελλάδα κατάφερε να τα ξεπεράσει και αν εδραιώσει τη θέση της σε αυτές τις αγορές με την ίδρυση επιχειρήσεων εκεί. Ο αριθμός ελληνικών εταιρειών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή ξεπερνά τις 3,5 χιλ. στη Βουλγαρία, τις 3 χιλ. στη Ρουμανία, τις 1000 στην Αλβανία και πολλές ελληνικές επενδύσεις είναι σε εξέλιξη στην πΓΔΜ και στη Σερβία. Ορισμένες από τις ελληνικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στα Βαλκάνια είναι :

<u>Αλβανία</u>
Μόρνος
Μαίλη
Ελληνικά Πετρέλαια
Εθνική Τράπεζα
Alpha Bank
Εμπορική
<u>Βουλγαρία</u>
Chipita
Δέλτα Βιομηχανία Παγωτού Α.Ε
Brewinvest
Ελληνική Εταιρεία Εμφιάλωσης

Φλώρινα Χωναίος
Μεβγάλ
Τυράς Α.Ε
Νίκας
Λούλη
Χαρτοποιία Θράκης
Μαίλη
Βιοχάλκο
Μυτιλιναίος
<u>Βοζνία Ερζεγοβίνη</u>
Chipita
<u>Π.Γ.Δ.Μ</u>
Ελληνικά Πετρέλαια
Μάρμαρα Κυριακίδης
Τιτάν
ΟΤΕ
Νίκας
Αθηναϊκή Ζυθοποιία
Δέλτα
Κρι-Κρι
Εθνική Τράπεζα
Alpha Bank
<u>Ρουμανία</u>
Εθνική Τράπεζα
Alpha Bank
Τράπεζα Πειραιώς
Εγνατία Τράπεζα
Εμπορική Τράπεζα
Ευκλείδης
Προοδευτική
ΕΚΤΕΡ

Κ. Μπαλάφας
Θεμελιοδομή
ΔΙΕΚΑΤ
Ολυμπιακή Τεχνική
Αθηνά
Chirita
Νίκας
<u>Σερβία</u>
Δέλτα Βιομηχανία Παγωτού Α.Ε
Chirita
Ελληνική Βιομηχανία Ζάχαρης
Ελβιάλ
Τιτάν
Ελληνικά Πετρέλαια
Σαράντης
ION
Παπουτσάνης
SANYO
Εθνική Τράπεζα
Alpha Bank
Eurobank-Ergasias

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

3.1 Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται κάποια βασικά χαρακτηριστικά που αφορούν τη χώρα της Ρουμανίας. Η Ρουμανία βρίσκεται στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και αποτελεί κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης χωρίς όμως να συμμετέχει στην Ευροζώνη. Αναλύονται βασικά χαρακτηριστικά που αφορούν τις εξωτερικές σχέσεις, τις μεταφορές, τη διαφήμιση και το ηλεκτρονικό εμπόριο. Επίσης, αναλύονται οι τομείς της Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και της Βιομηχανικής Παραγωγής, των Υπηρεσιών, της Ενέργειας και της Φορολογίας. Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στην ανάλυση του οικονομικού περιβάλλοντος. Τέλος, παρουσιάζεται η πορεία των μακροοικονομικών μεγεθών της χώρας και πιο συγκεκριμένα παρουσιάζονται σε βάθος 12 ετίας ο ρυθμός ανάπτυξης, το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, το κατακεφαλήν ΑΕΠ, ο πληθωρισμός η ανεργία και οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.

3.2 Ρουμανία- Γενικές πληροφορίες

Η Ρουμανία αποτελεί ημιπροεδρική δημοκρατία της Νοτιοανατολικο-Κεντρικής Ευρώπης. Μεταξύ Βουλγαρίας και Ουκρανίας συνορεύει με τη Μαύρη θάλασσα. Ακόμη χώρες που βρίσκονται κοντά στα σύνορα της είναι Ουγγαρία, η Σερβία και η Μολδαβία. Έχει έκταση 238.391 τ.χλμ. και κλίμα εύκρατο ηπειρωτικό. Αποτελεί της 7^η σε πληθυσμό χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι κατοικοί της ανέρχονται στους 19.942.642. Το Βουκουρέστι είναι η πρωτεύουσα της Ρουμανίας καθώς και η μεγαλύτερη της πόλη. Μεγάλες πόλεις θεωρούνται

ακόμη το Κλουζ-Ναπόκα, , η Τιμισοάρα, το Ιάσιο , η Κωσταντζα, το λιμάνι της Ρουμανίας στις ακτές του Εύξεινο Πόντου, η Κραιόβα, το Γαλάτσι, το Πλοέστι, η Οράντεα, η Βραΐλα, το Πιτέστι, το Αράντ, το Σιμπίου κ.α.(www.wikipedia.org)

Η πληοψειφία των κατοίκων της χώρας αποτελείται από Ρουμάνους Ο υπόλοιπος πληθυσμός αποτελείται από Τσιγγάνους, Γερμανούς, Εβραίους και ολιγάριθμες κοινότητες όλων σχεδόν των γειτονικών κρατών.

Επίσημη γλώσσα της χώρας αποτελούν τα Ρουμάνικα. Πρόκειται για νεολατινική γλώσσα με επιρροές από Γαλλία, Ελλάδα και Γερμανία αλλά ως επι το πλήστον είναι μια καθαρά σλαβική γλώσσα. (www.wikipedia.org)

Στο κομμάτι της θρησκείας έχουμε επικράτηση των χροστιανών ορθόδοξων. Επίσης υπάρχουν 40.394 Μάρτυρες του Ιεχωβά και 41.917 Μορμόνοι της Εκκλησίας του Ιησού Χριστού των Αγίων των Τελευταίων Ημερών. (www.wikipedia.org)

Συγκεντρωτικά τα χαρακτηριστικά της Ρουμανίας παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα:

Έκταση	238.391 τ.χλμ
Πληθυσμός	20,1 εκατ.
Μεταβολή πληθυσμού	Αρνητική μεταβολή στον πληθυσμό παρουσιάστηκε μετά το 1990 λόγω της υπογεννητικότητας.
Ενεργός πληθυσμός	8,597 εκατ.
Εθνότητες	Ρουμάνοι (83,4%), Ούγγροι (6,1%), Αθίγγανοι (3,3%), άλλοι (1,3%)
Θρησκεία	Ορθόδοξοι(81,9%),Προτεστάντες (6,4%), ρωμαιοκαθολικοί (4,3%),Αλλοι (0,9%)
Κυριότερα αστικά κέντρα	Βουκουρέστι-Πρωτεύουσα:2.101.413 κατ. Ιάσιο (364.381), Τιμισοάρα(331.927), Cluj-Napoca(321.754), Κωσταντζα(316.649), Craiova (304.030), Γαλάτσι (303.205), Brasov (290.283)
Εθνικό νόμισμα	Λέι Ρουμανικό (RON)

Πολίτευμα	Ημιπροεδρική Δημοκρατία.
Νομοθετικά σώματα	α) Κοινοβούλιο β) Γερουσία.
Διοικητική Διάρθρωση	Η Ρουμανία, παρά το γεγονός ότι αποτελεί ένα κράτος συγκεντρωτικό, εν τούτοις η τοπική διοικητική και οικονομική αυτονομία είναι αναγνωρισμένη από τον νόμο του 2006 και οι γενικοί γραμματείς της αυτοδιοίκησης δεν είναι πλέον διορισμένοι από τον νομάρχη, αλλά από τις αρχές της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η χώρα διαιρείται σε 42 περιφέρειες (αυτοδιοικούμενα διαμερίσματα), καθώς και σε 8 περιφέρειες ανάπτυξης. Οι Δήμαρχοι και οι πρόεδροι των αυτοδιοικητικών συμβουλίων εκλέγονται απευθείας με ονομαστική ψηφοφορία σε ένα γύρο, ενώ τα συμβούλια εκλέγονται σε δύο γύρους.
Εκλογικό σύστημα	-Πρόεδρος- εκλέγεται αποεκλογικό σώμα, η θητεία του διαρκεί 5 έτη και μπορεί να επανεκλεγεί για δεύτερη θητεία. -Πρωθυπουργός - ορίζεται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας
Εκλογές	Προεδρικές εκλογές: 02 & 16.11.2014 Αυτοδιοικητικές:05.06.2016 Βουλευτικές εκλογές: 11.12.2016
Πρόεδρος	Klaus IOHANNIS (από 21.12.2014)
Πρωθυπουργός	Viorica DANCILA από 29.1.2018 (κυβέρνηση PSD - ALDE)

Κεντρική Τράπεζα	Το Διοικητικό Συμβούλιο της Κεντρικής Τράπεζας αποτελείται από 9 στελέχη , τα οποία διορίζονται από την Βουλή, Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας Ρουμανίας από τον Σεπτέμβριο 1990 είναι ο κ. Mugur Isarescu
Μέσος Μισθός	<ul style="list-style-type: none"> - μέσος ακαθάριστος μηνιαίος μισθός: 723 ευρώ - Μέσος καθαρός μισθός: 520ευρώ
Κατώτατος μισθός (Από 01.01.2018)	<ul style="list-style-type: none"> - Κατώτατος μηνιαίος μισθός: 407 ευρώ - Το 2017 η αύξηση του κατώτερου μισθού ανήλθε στο 52%.
Επίσημη Γλώσσα	Ρουμανική
Εμπορική Γλώσσα	Αγγλική και γαλλική ή γερμανική (χρησιμοποιούνται μεταφραστές)
ΑΕΠ (Κατά κεφαλήν)	9.546 € (2017 - Στοιχεία Eurostat)
ΑΕΠ (Ονομαστικό)	187,5 δισ. € (2017) Συμ. κλάδων στο ΑΕΠ: Γεωργ. 4,2%, Βιομηχ. 33,2% , Υπηρ 64,4%.

3.3 Χαρακτηριστικά Ρουμανίας(Γενικές Πληροφορίες)

3.3.1 Εξωτερικές Σχέσεις

Η Ρουμανία αποτελεί μέλος του NATO και της Ευρωπαϊκής Ένωσης από 1.1.2007. Ωστόσο δε συμπεριλαμβάνεται στη Ευροζώνη. Σύμφωνα με τον διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας της Ρουμανίας, η Ρουμανία πληροί τα κριτήρια της συνθήκης του Μάαστριχτ ωστόσο, δεν ικανοποιεί ουσιαστικότερα κριτήρια, γεγονός που εμποδίζει την ένταξή της στην Ευροζώνη.. Άμεση πάντως επιδίωξη της χώρας είναι η ένταξη στο χώρο Schengen. (<http://www.pcci.gr>)

Η Ρουμανία έχει χρηματοδοτική στήριξη και τεχνική βοήθεια από οργανισμούς όπως η Παγκόσμια Τράπεζα (WB), η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (European Investment Bank-EIB) και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (European Bank for Reconstruction and Development-EBRD). (<http://www.pcci.gr>)

Η Ρουμανία κατάφερε να βελτιώσει τα μακροοικονομικά της μεγέθη μετά την ολοκλήρωση των τριών διετών προγραμμάτων σταθεροποίησης της οικονομίας με τους Διεθνείς Δανειστές (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Παγκόσμια Τράπεζα, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης), τα οποία υπεγράφησαν μετά το 2009. Ειδικότερα οι αποστολές του ΔΝΤ πραγματοποιούνται στο πλαίσιο ελέγχου των μακροοικονομικών δεδομένων της χώρας και του σχεδίου προϋπολογισμού και δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, αφού το πρόγραμμα της σχετικής δανειακής σύμβασης έληξε τον Σεπτέμβριο του 2015. (<http://www.pcci.gr>)

Χρηματοδοτικά προγράμματα που αφορούν όλους τους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, που ανέρχονται στο ποσό των 13,6 δις.\$, έχουν χρηματοδοτηθεί από την παγκόσμια τράπεζα. (<http://www.pcci.gr>)

Στις 11.01.2016, υπεγράφει μνημόνιο που αποσκοπεί στην περαιτέρω τεχνική βοήθεια μεταξύ της κυβέρνησης της Ρουμανίας και της Παγκόσμιας προς ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης μέχρι το 2023, με απώτερο σκοπό την ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης μέχρι το 2023. (<http://www.pcci.gr>)

Στο πλαίσιο του παπαπάνω προγράμματος, η Παγκόσμια Τράπεζα ενέκρινε τη χορήγηση στη Ρουμανία δανείου, ύψους 500 εκ. ευρώ, προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των κρατικών αρχών και να εφαρμοσθούν πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης. Το νέο αυτό πρόγραμμα, το οποίο χαρακτηρίζεται ως «καταλύτης» για την αύξηση της παραγωγικότητας της Ρουμανίας και την ενίσχυση της μεσοπρόθεσμης δυνατής ανάπτυξης, στοχεύει πρωτίστως στην ενίσχυση της αποδοτικότητας και διαχείρισης των κρατικών επιχειρήσεων. Αποσκοπεί στην βελτίωση της αποτελεσματικότερης διάθεσης του δημοσίου χρήματος, στηρίζοντας το κεντρικό σύστημα προμηθειών στον τομέα της υγείας. Εστιάζει, επίσης, στη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, μέσω στήριξης μίας ενιαίας μεταρρύθμισης του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας. Επιπρόσθετα, προβλέπεται μεταρρύθμιση του κτηματολογίου, επιτρέποντας την συστηματική καταγραφή ιδιοκτησίας αλλά και διευκολύνοντας την προσέλκυση επενδύσεων. Το εν λόγω πρόγραμμα θα στηρίξει ακόμη τις επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και άνθρακα και αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης στον οικιακό και βιομηχανικό τομέα. Σημειώνεται ότι το πρώτο μνημόνιο, στο οποίο εκτός από την Παγκόσμια Τράπεζα συμμετείχαν η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (EIB) και η Ευρωπαϊκή Τράπεζα 9 Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), υπεγράφη για την περίοδο 2012-2015 και αφορούσε 26 συμφωνίες χρηματοδότησης

για 20 περίπου θεσμούς της χώρας, ενώ ο προϋπολογισμός του ανήλθε σε περίπου 32 εκατ.ευρώ μέσω ευρωπαϊκών κονδυλίων. (<http://www.pcci.gr>)

Το καινούργιο πρόγραμμα χρηματοδοτείται και αυτό από κοινοτικά κονδύλια και συγκεκριμένα από τους διαθέσιμους πόρους για το πρόγραμμα τεχνικής βοήθειας της περιόδου 2015-2020, όπως συμφωνήθηκε με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (<http://www.pcci.gr>)

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης είναι ένας από τους βασικούς θεσμικούς επενδυτές στη Ρουμανία, χρηματοδοτώντας κατά κύριο λόγο (κατά 93%) έργα του ιδιωτικού τομέα. Μόνο το 2017 υποστήριξε χρηματοδοτικά 29 επενδυτικά σχέδια, συνολικού ύψους 546 εκατ. ευρώ. Συνολικά έχει χρηματοδοτήσει 422 έργα, με χρηματοδότηση που υπερβαίνει τα 8 δισ. ευρώ. (<http://www.pcci.gr>)

3.3.2 Μεταφορές

Ο σιδηρόδρομος στην Ρουμανία ανέρχεται σε έκταση στα 10.948 χιλιόμετρα εκ των οποίων τα 3942 είναι ηλεκτροδοτημένα. (<http://www.pcci.gr>)

Οι αεροπορικές γραμμές είναι πιο κοντά στα ευρωπαϊκά δεδομένα, αφού δόθηκε προτεραιότητα στον εκσυγχρονισμό τους ώστε να πληρούν τις προϋποθέσεις για την χώρα που επιδιώκει την είσοδο της στο Schengen. Η Ρουμανία έχει στη διάθεση της 18 αεροδρόμια καθώς και 3 ελικοδρόμια. Από τα 18 της αεροδρόμια μόνο τα 8 είναι διεθνή. Τα κυριότερα αεροδρόμια της χώρας βρίσκονται στο Βουκουρέστι, Constanta, Timisoara, ClujNapoca, Iasi, Arad, Oradea, Baia, Mare, Targu Mures, Suceava, Bacau, Deva, Sibiu, Craiova, Tulcea.

Η Ρουμανία ως προς τις υδάτινες οδούς, με μήκος 1.731 χλμ., βρίσκεται στην 12^η θέση στην Ευρώπη καθώς το 30% του Δούναβη διασχίζει ρουμανικά εδάφη. Η Ρουμανία διαθέτει σημαντικά λιμάνια στη Μαύρη Θάλασσα, δηλαδή τον μεγάλο λιμένα της Κωσταντζας, την Μαγκάλια και τη Midia, καθώς και τα λιμάνια του Δούναβη Braila, Galati κ.α. . (<http://www.pcci.gr>)

Η κατασκευή μεγάλων έργων μεταφορών μέσω Σύμπραξης Δημόσιου Ιδιωτικού Τομέα ΣΔΙΤ αποτελεί προτεραιότητα για τις ρουμανικές κυβερνήσεις των τελευταίων ετών, ωστόσο καθυστερεί παρότι έχει ανακοινωθεί η κατασκευή σημαντικών έργων. (<http://www.pcci.gr>)

3.3.3 Προώθηση-Διαφήμιση-MME

Τα τελευταία χρόνια στην Ρουμανία παρατηρείται μεγάλη ανάπτυξη του κλάδου των διαφημιστικών υπηρεσιών. Κυριότερα μέσα προβολής αποτελούν η τηλεόραση, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, το ραδιόφωνο και ο τύπος. Χαρακτηριστικό της οικονομικής ανάπτυξης

και της αύξησης των εισοδημάτων που έγινε αισθητή από το 2002 και μετά αποτέλεσε η ενδυνάμωση της διαφημιστικής βιομηχανίας, η οποία ωστόσο επηρεάστηκε από την κρίση του 2010 .

Τα τελευταία χρόνια έχει παρατηρηθεί αύξηση της επιροής των μέσων κοινωνικής δικτύωσης στο καταναλωτικό κοινό. Πιο αναλυτικά, περίπου 8 εκατ. χρήστες χρησιμοποιούν τα social media και κατά κύριο λόγο νέα άτομα που ζούν σε μεγάλες πόλεις. Μεγάλη ευθύνη για αυτό έχουν τα κινητά τηλέφωνα και η χρήση του διαδικτύου. Το Facebook με ποσοστό 96%, το LinkedIn με ποσοστό 70%, το Instagram με ποσοστό 60% και το Youtube με ποσοστό 44% αποτελούν τις τις πιο δημοφιλείς πλατφόρμες κοινωνικής δικτύωσης στη Ρουμανία . Οι πιο δημοφιλείς που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις για να διαφημίσουν τα προϊόντα τους είναι: Facebook 81%, Google 50% και LinkedIn 14%, ενώ οι επενδύσεις στα μέσα μαζικής δικτύωσης ξεπερνούν τα 50 εκ. ευρώ ετησίως. Σημειώνεται ότι η Ρουμανία κατατάσσεται στις πρώτες θέσεις μεταξύ των χωρών - μελών ΕΕ σε όρους on line διαφημιστικής δαπάνης.

Η συμμετοχή σε κλαδικές εκθέσεις, όπως οι εκθέσεις Αγροτικών Μηχανημάτων (Indagra), Τροφίμων (Indagra Food) και Τουρισμού (TTR) και η διοργάνωση γευσιγνωσιών και κοκτέιλ αποτελούν εναλλακτικούς τρόπους διαφήμισης. Η διοργάνωση γευσιγνωσιών χρησιμοποιείται πολύ στην Ρουμανία, λειτουργώντας προσθετικά στην εικόνα της επιχείρησης. Σκοπός της εκδήλωσης αυτής είναι να φέρει σε επαφή εισαγωγείς, χονδρεμπόρους και δημοσιογράφους για την ανεύρεση συνεργατών.

Κυριότερες εταιρείες στον τομέα της διαφήμισης αποτελούν οι Lion Communication Services, McCann-Ericson, Propaganda, Zenith Media Communications, Initiative, Mediacom Romania. Τα μεγαλύτερα ποσά προκειμένου να διαφημιστούν διαθέτουν εταιρείες κινητής τηλεφωνίας και παραγωγοί προϊόντων ευρείας κατανάλωσης, όπως οι: Vodafone, Coca Cola, ING Bank, Emag.ro, Profi κ.ά

Η τηλεόραση παραμένει το κυριότερο μέσο διαφήμισης, απορροφώντας τα μεγαλύτερα κεφάλαια (65-70%), με το κόστος των τηλεοπτικών διαφημίσεων να παραμένει αρκετά υψηλό. Η Ρουμανία διαθέτει μία από τις πιο δυναμικές αγορές MME της Ανατολικής Ευρώπης, με έμφαση στον ηλεκτρονικό και όχι στον έντυπο τύπο. Η χρήση του διαδικτύου αυξάνεται συνεχώς με 12 περίπου εκατομμύρια χρήστες, εκ των οποίων το 88% είναι συχνοί χρήστες.

Ο αριθμός των τηλεοπτικών σταθμών αυξήθηκε σημαντικά την τελευταία πενταετία, με τη δημιουργία πολλών περιφερειακών σταθμών, με αποτέλεσμα να έχουν ξεπεράσει σήμερα τους 300. Οι πιο δημοφιλείς τηλεοπτικοί σταθμοί είναι:

	Τηλεοπτικός σταθμός	Ιδιοκτήτης	Τηλεθέαση %
1	Pro TV	CME (αμερικανικών συμφερόντων)	8,9
2	Antena 1	Intact Media Group	4,9
3	Kanal D	Dagan Medan	4,8
4	Antena 3 (ειδησεογραφικός)	Intact Media Group	2,7
5	România TV	RTV Satellite NET	2,5
6	Național TV	Micula	1,6
7	Prima TV	Realitatea Media	1,4
8	DigiSport 1	RCS & RDS	1
9	TVR 1	Κρατική τηλεόραση	1
10	Antena Stars	Intact Media Group	0,5
11	Digi 24 (ειδησεογραφικός)	RCS & RDS	0,6
12	TVR2	Κρατική τηλεόραση	0,6
13	Happy Chane		0,6
14	B1TV	Sorin Oancea	0,5
15	Disney Junior		0,5
16	AXN		0,4

Πηγή: έρευνα εταιρίας Kantar Media (Μάρτιος 2017)

Σημειώνεται ότι ο πρώτος σε τηλεθέαση σταθμός της Ρουμανίας είναι ο Pro TV, ο οποίος ανήκει σε εταιρεία αμερικανικών συμφερόντων, όπως και η Εφημερίδα Ziarul Financiar που ανήκει στην ίδια εταιρεία. Η δημόσια τηλεόραση TVR υφίσταται μεγάλο ανταγωνισμό από τα ιδιωτικά κανάλια, όπως PRO TV, Antena, Realitatea, Prima TV κ.ά.

Ο τύπος στη Ρουμανία τείνει να συρρικνωθεί αφού, πλέον, οι Ρουμάνοι έχουν στραφεί στην ηλεκτρονική πληροφόρηση ειδικά μετά την κρίση.

Σημαντικό θα ήταν να αναφερθεί ότι το ραδιόφωνο εξακολουθεί να διατηρεί την ισχύ του παρά το γεγονός ότι δεν δαπανούνται χρήματα για την διαφήμισή του.

Τα ποσοστά ακροαματικότητας των ραδιοφωνικών σταθμών έχουν ως εξής:

	Ραδιοφωνικός Σταθμός	Ακροαματικότητα %
1	România Actualitati	15,5
2	Kiss FM	10,3
3	Radio ZU	9,00
4	Europa Fm	8.00
5	Antena Satelor	6,6
6	Pro FM	4,2
7	Magic FM	4,1
8	Digi FM	2,3
9	Virgin Radio	2,2

Πηγή: έρευνα Asociatia pentru Radio Audienta (Φθινόπωρο 2016)

Όσον αφορά στα πρακτορεία ειδήσεων αναφέρουμε το ημικρατικό Agerpres και τα ιδιωτικά Mediafax και Act Media (με ειδήσεις στην αγγλική γλώσσα). Το Πρακτορείο Agerpres, ιδρύθηκε το 1889 και είναι το επίσημο πρακτορείο ειδήσεων της χώρας. Συνοψίζοντας λοιπόν καταλήγουμε στα παρακάτω:

- Η διαφήμιση αποτελεί το βασικότερο εργαλείο που συμβάλει στην προώθηση των προϊόντων. Η τηλεόραση κατέχει το μεγαλύτερο μερίδιο Στη συνέχεια έρχονται τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.
- Η συμμετοχή σε κλαδικές εκθέσεις αποτελούν σημαντικό μέσο για ανεύρεση κατάλληλων συνεργατών.

3.3.4 Ηλεκτρονικό Εμπόριο

Σύμφωνα με το νόμο 365/2002 για το ηλεκτρονικό εμπόριο εναρμονίστηκε η ρουμανική νομοθεσία με την κοινοτική οδηγία 2000/31/EK από 08.06.2000 (<http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?qid=1500886056073&uri=CELEX:32000L0031>), σχετικά με ορισμένες νομικές πτυχές των υπηρεσιών της κοινωνίας της πληροφορίας, ιδίως του ηλεκτρονικού εμπορίου στην εσωτερική αγορά (οδηγία σχετική με το ηλεκτρονικό εμπόριο). (<http://www. agora.mfa.gr>)

Σύμφωνα με έρευνα της εταιρίας διαχείρισης ηλεκτρονικών πληρωμών PayU, ο κύκλος εργασιών των εταιριών που δραστηριοποιούνται στο χώρο του ηλεκτρονικού εμπορίου στη χώρα ήταν 2,7 δισ. ευρώ το 2017, με αυξητικές τάσεις, ενώ το 2019 αναμένεται να ξεπεράσει τα 3 δισ. Ευρώ. (www. agora.mfa.gr)

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία του "GECAD e-payment" οι κυριότερες κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών, στις οποίες πραγματοποιούνται online πληρωμές, είναι οι τηλεπικοινωνίες, ο τουρισμός, οι υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, οι λιανικές πωλήσεις και η διασκέδαση. Η χρήση των ηλεκτρονικών πληρωμών παρουσίασε αύξηση τα τελευταία χρόνια στην Ρουμανία. Χαρακτηριστικό είναι πως το 2017 ο ρυθμός ανάπτυξης του ηλεκτρονικού εμπορίου στη Ρουμανία ήταν της τάξης του 36%, σύμφωνα με μελέτη του Ευρωπαϊκού 12 Ινστιτούτου Ηλεκτρονικού Εμπορίου, από τους υψηλότερους στην Ευρώπη, ενώ εκτιμάται ότι και την επόμενη τριετία η πορεία θα είναι σταθερά ανοδική. (<http://www.pcci.gr>)

Επειδή η Ρουμανία αποτελεί τη χώρα με το μεγαλύτερο ποσοστό χρήσης του διαδικτύου στην Ανατολική Ευρώπη (54%) το ηλεκτρονικό εμπόριο είναι ο ταχύτερα αναπτυσσόμενος τομέας της ρουμανικής οικονομίας. Ένα μεγάλο μέρος των ηλεκτρονικών συναλλαγών πραγματοποιούνται μέσω κινητού τηλεφώνου. Η χώρα έχει περίπου 23 εκατομμύρια συνδρομητών κινητής τηλεφωνίας, την στιγμή που ο πληθυσμός της ανέρχεται σε περίπου 22,2 εκατομμύρια κατοίκους. Στην ρουμανική αγορά δραστηριοποιούνται μεγάλες εταιρείες κινητής τηλεφωνίας όπως οι Telekom, Vodafone, Orange και η εγχώρια Digi, ενώ όλες διαθέτουν ηλεκτρονικά καταστήματα. (<http://www.agora.mfa.gr>)

Επίσης, αύξηση παρατηρείται και στην χρήση ιστοσελίδων που πραγματεύονται δημοπρασίες τόσο σε Ρουμανικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η διαδικτυακή εταιρεία δημοπρασιών eBay που έχει μια σταθερή επιχειρηματική σχέση με τους Ρουμάνους μέσω των ευρωπαϊκών της sites ενώ και η Apple άνοιξε πρόσφατα ένα ηλεκτρονικό κατάστημα βιβλίων (iBookstore) στη χώρα. (<http://www.pcci.gr>)

Σημειώνεται επίσης ότι πολλές αλυσίδες καταστημάτων τροφίμων εγκατέστησαν καθεστώς e-commerce προς διευκόλυνση των πελατών τους, με μικρό τέλος παράδοσης (κατά μέγιστο μία μέρα, κατ' ελάχιστο δύο ώρες). Η αλυσίδα Carrefour ήταν η πρώτη που λάνσαρε τη διαδικτυακή πλατφόρμα για αγορές τροφίμων και ακολούθησε η Cora. Σήμερα υπάρχουν πλατφόρμες συνεργαζόμενες με πολλές αλυσίδες τροφίμων ταυτόχρονα, προσφέροντας στον καταναλωτή τη δυνατότητα επιλογής και σύγκρισης κόστους (bringo.ro, emag.ro). Αυτού του είδους οι συναλλαγές απευθύνονται κυρίως στους καταναλωτές μεσαίου ή υψηλού εισοδήματος, οι οποίοι δίδουν έμφαση τόσο στην εξοικονόμηση χρόνου όσο και στην άνεση. (<http://www.agora.mfa.gr>)

Το ηλεκτρονικό εμπόριο στις υπηρεσίες εστίασης εξυπηρετείται κατά κύριο λόγο από τις πλατφόρμες Oliviera.ro, και Quicky.ro, οι οποίες από το 2014 ανήκουν στη βουλγαρική εταιρία

διανομής τροφίμων Hallo Hungry, ενώ μερίδιο αυτής απέκτησε πρόσφατα η γερμανική Delivery Hero. Ατέλειες, ωστόσο, τόσο στους χρόνους, όσο και στους όρους παράδοσης (το minimum ποσού παραγγελίας δεν είναι πάντα γνωστό εκ των προτέρων) ακόμα καθιστούν σχετικά δύσχρηστα τα συγκεκριμένα διαδικτυακά εργαλεία παραγγελιών. (<http://www. agora.mfa.gr>)

Σύμφωνα με τη μελέτη της PayU, το 55% των Ρουμάνων χρηστών που πραγματοποιούν ηλεκτρονικές συναλλαγές προτιμούν να αγοράζουν από αλλοδαπές εταιρίες για το λόγο ότι δεν βρίσκουν κάποια επώνυμα καταναλωτικά αγαθά στη χώρα τους. Αντιστρόφως, παρατηρείται αυξανόμενος αριθμός ξένων καταναλωτών να προτιμούν ρουμανικούς ιστοτόπους για τις αγορές τους για λόγους οικονομικούς.

(<http://www. agora.mfa.gr>)

Παρατηρείται επίσης ανοδική τάση χρήσης κινητών συσκευών (το 2017 κατά 20% περισσότερο σε σχέση με το 2016) για την πραγματοποίηση ηλεκτρονικών συναλλαγών, με αποτέλεσμα το 70% των ηλεκτρονικών αγορών να πραγματοποιούνται σήμερα μέσω κινητών τηλεφώνων. (<http://www. agora.mfa.gr>)

Μία ακόμη παρατηρούμενη τάση είναι η δυνατότητα πραγματοποίησης ηλεκτρονικών αγορών με χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Πέραν της προβολής τους στο facebook ή στο instagram, πολλές εταιρίες δίνουν τη δυνατότητα εισόδου σε ηλεκτρονικό κατάστημά τους στις σελίδες τους στα μέσα αυτά. (<http://www. agora.mfa.gr>)

Κατά κύριο λόγο ο καταναλωτής επιλέγει να πληρώσει με αντικαταβολή τα προϊόντα που αγοράζει ποσοστό 90%, ενώ η πληρωμή μέσω τραπεζικών καρτών αφορά μόνο στο 6%-7% και το υπόλοιπο 3-4% αφορά σε άλλες μεθόδους πληρωμής. Οι Ρουμάνοι φαίνεται να ξοδεύουν περισσότερα χρήματα σε online καταστήματα που βρίσκονται στο εξωτερικό, περίπου 58 ευρώ κατά μέσο όρο), ενώ στα ντόπια online καταστήματα ο μέσος όρος αγοράς είναι περίπου 40 ευρώ. (<http://www. agora.mfa.gr>)

Υπολογίζεται ότι ο αριθμός των ενεργών διαδικτυακών καταστημάτων στην Ρουμανία ανέρχεται στα 5.000 και ο αριθμός αυτός παραμένει σταθερός σε σχέση με το 2015. Από αυτά μόνο τα 200 είναι μεγάλου και μεσαίου βεληνεκούς, και και ο ετήσιος κύκλος εργασιών τους ξεπερνά το 1 εκατ. ευρώ. Από όλα τα online καταστήματα, μεγαλύτερη επιτυχία στις πωλήσεις φαίνεται να έχουν εκείνα που εμπορεύονται ηλεκτρικά είδη. Ακολουθούν τα προϊόντα μόδας, τα καλλυντικά, τα προϊόντα για το σπίτι - έπιπλα - είδη διακόσμησης καθώς και τα παιδικά είδη - παιχνίδια. (<http://www. agora.mfa.gr>)

Όπως και στις άλλες χώρες, έτσι και στην Ρουμανία, το κύριο χαρακτηριστικό προτίμησης των ηλεκτρονικών αγορών δεν είναι πλέον η τιμή. Οι καταναλωτές φαίνεται να ενδιαφέρονται περισσότερο για την δωρεάν αποστολή, τις εκπτώσεις και συναφείς προωθητικές ενέργειες, την δωρεάν επιστροφή και την ταχεία παράδοση. (<http://www.pcci.gr>)

3.3.5 Γεωργία-Αγροτική Παραγωγή-Κτηνοτροφία

Όσον αφορά τη Γεωργία η παραγωγή σιτηρών το 2017 ήταν 27.121 χιλ. τόνους, αυξημένη κατά 29,4% σε σχέση με το 2016 που ήταν 20.886 χιλ. τόνους (έναντι 19.286 χιλ. τόνων το 2015 και 7.815 τόνων το 2007). Το 2017 η παραγωγή καλαμποκιού ξεπέρασε τους 14,5 χιλ. τόνους, τοποθετώντας τη Ρουμανία στην πρώτη θέση ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ. Ο τομέας της κτηνοτροφίας συνεχίζει να αναπτύσσεται γρήγορα με το ζωϊκό κεφάλαιο να ανέρχεται σε 2.225.192 βοοειδή, 4.124.029 χοιρινά, 15.828.166 αμνοερίφια, 76.820.437 πτηνά και 1.629.638 οικογένειες μελισσών (στοιχεία Ιουνίου 2017), με την παραγωγή όλων των παραπάνω κατηγοριών ζώων να καταγράφει αύξηση σε σχέση με το 2016. Σημειώνεται, επιπλέον, ότι η Ρουμανία κατέχει το 30% του συνολικού αριθμού αγροκτημάτων που βρίσκονται αντός της ΕΕ. (<http://www.pcci.gr>)

Ο αγροτικός τομέας παρουσίασε συνολικά ανάπτυξη της τάξεως του 18,3% σε ετήσια βάση. Αν και η Ρουμανία αποτελεί σημαντική δύναμη στην παραγωγή σιταριού, κριθαριού και ηλιανθών, ωστόσο, η στρεμματική απόδοση θεωρείται ακόμα σχετικά χαμηλή, γεγονός που οφείλεται σε κενά και προβλήματα σε επίπεδο υποδομών καλλιέργειας και συγκομιδής. Οι κλιματολογικές συνθήκες υπήρξαν και το 2017 ευνοϊκές για τις καλλιέργειες σιτηρών, εξ ου και η σχετική αύξηση στην παραγωγή. Εκτός από το καλαμπόκι, αύξηση παρατηρήθηκε και στο σιτάρι, του οποίου η παραγωγή ανήλθε σε 14,5 εκατ. τόνους, κατατάσσοντας τη Ρουμανία στην 5η θέση ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ. (<http://www.pcci.gr>)

Η Ρουμανία βρίσκεται στην 5^η θέση σε αυτόν τον κλάδο, ενώ πιο πάνω από αυτήν βρίσκονται Ισπανία, Γαλλία, Γερμανία και Πολωνία. Ωστόσο, η Ρουμανία είναι μία από τις χώρες με τη λιγότερο αποτελεσματική χρήση της καλλιεργήσιμης γης, κυρίως λόγω του μεγάλου κατακερματισμού της γαιοκτησίας. (<http://www.pcci.gr>)

Καλό θα ήταν να αναφερθεί ότι περίπου το 80% των εισαγωγών που αφορούν αγροτικά προϊόντα προέρχονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς επίσης και τα 2/3 των εξαγωγών της Ρουμανίας που αφορούν προϊόντα του ίδιου κλάδου κατευθύνονται προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η γεωργία δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη σαν κλάδος καθώς χρησιμοποιούνται σχεδόν οι μισές εν δυνάμει καλλιεργήσιμες αγροτικές περιοχές.

Συνεπώς υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξης. Η αγορά της Ρουμανίας αποτελεί μία αγορά με μέλλον για τα αγροτικά μηχανήματα, δεδομένου ότι η έλλειψη μηχανημάτων στην χώρα είναι σημαντική. Σήμερα, η Ρουμανία παράγει μόνο μικρά μηχανήματα για εργασίες στα χωράφια και μερικά μηχανήματα άρδευσης, με αποτέλεσμα όλα σχεδόν τα μηχανήματα να εισάγονται. (<http://www.pcci.gr>)

Αναμένεται ότι έως το 2020, η γεωργία και ο τομέας τροφίμων στη Ρουμανία αναμένεται θα είναι σε θέση να απορροφήσουν συνολικά 17 δισ. ευρώ από τα κοινοτικά ταμεία, με κύριο σκοπό τις επενδύσεις στον τομέα παραγωγής. Παράλληλα, με τις επενδύσεις σε γεωργικά μηχανήματα, σε κτίρια κτηνοτροφίας και εξοπλισμού επεξεργασίας, οι τομείς που θα επωφεληθούν, στο πλαίσιο του νέου προϋπολογισμού, είναι (<http://www.pcci.gr>):

- φρούτα : 260 εκατ. € για την επαναφύτευση δένδρων και 40 εκατ. € για την επεξεργασία
- Άρδευση : 325 εκατ. €
- Βιολογική καλλιέργεια : 200 εκατ. €

Η Ελλάδα εξάγει αρκετά αγροτικά προϊόντα στη Ρουμανία. Μάλιστα οι ελληνικές εξαγωγές διαγράφουν αυξητική πορεία. Αναλυτικά, για το διμερές εμπόριο, βλ. Κεφάλαιο Δ: Οι ελληνο-ρουμανικές εμπορικές και οικονομικές σχέσεις. (<http://www.pcci.gr>)

3.3.6 Βιομηχανία-Βιομηχανική Παραγωγή

Η Ρουμανία βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση όσον αφορά τον κλάδο αυτό καθώς χαρακτηρίζεται από βαριά βιομηχανία (αυτοκινητοβιομηχανία, βιομηχανία ελικοπτέρων (Airbus), χημική βιομηχανία, ναυπηγεία, κατασκευή αμαξωμάτων), ενώ παράλληλα έχει αρκετά αποθέματα φυσικού αερίου και καλύπτει μεγάλο ποσοστό αναγκών της σε πετρελαιοειδή. Ακόμη, έχει προοπτικές στην γεωργία και κτηνοτροφία, ενώ έως το 2020 αναμένεται να απορροφήσει κοινοτικά κονδύλια ύψους περίπου 40 δισ. ευρώ από το Ταμείο Συνοχής. (<http://www.pcci.gr>)

Στον κλάδο της βαριάς βιομηχανίας εντάσσονται: αυτοκινητοβιομηχανία (Renault, Ford), σιδηρουργία (Arcelor-Mittal), παραγωγή αλουμίνιας (ALRO.AL Pro), χημική βιομηχανία, ναυπηγεία (Daewoo Mangalia, STX OSV Tulcea, STX OSV Braila), παραγωγή καλωδίων (ICME ECAB του Ομίλου Βιοχάλκο), κατασκευή αμαξωμάτων και βαγονιών (Siemens, Alstom), εξοπλισμό διύλισητριών κ.ά. (<http://www.pcci.gr>)

Το 2017, σε σχέση με το προηγούμενο έτος, παρατηρήθηκε αύξηση του κύκλου εργασιών του βιομηχανικού τομέα, κυρίως λόγω της αύξησης της βιομηχανικής παραγωγής (+16,6%).

Η παραγωγή του τομέα ενέργειας αυξήθηκε κατά +6,1%, παρά το γεγονός ότι ο τομέας εξόρυξης παρουσίασε μικρή αύξηση κατά 0,2% κυρίως ένεκα του γεγονότος ότι κυρίως οι μεγάλες επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας τελούν ακόμη υπο τον έλεγχο του κράτους. (<http://www.pcci.gr>)

Εξέλιξη βιομηχανικής παραγωγής (ποσοστιαία μεταβολή)

<u>2008</u>	<u>2009</u>	<u>2010</u>	<u>2011</u>	<u>2012</u>	<u>2013</u>	<u>2014</u>	<u>2015</u>	<u>2016</u>	<u>2017</u>
<u>+2,7%</u>	<u>-5,5%</u>	<u>+5,5%</u>	<u>+7,5%</u>	<u>+2,4%</u>	<u>+7,8%</u>	<u>+6,1%</u>	<u>+2,7%</u>	<u>+6,5%</u>	<u>+12,2%</u>

Η Ρουμανία από το 1990 έχει προσελκύσει σημαντικές Α.Ξ.Ε. στον βιομηχανικό τομέα, που ανέρχεται στο 32% των συνολικών ΑΞΕ που ξεπερνούν τα 33 δις. Ευρώ. (<http://www.pcci.gr>)

Στον κλάδο της αυτοκινητοβιομηχανίας, κατέχει την 4^η θέση παραγωγής στην Κεντρική Ανατ. Ευρώπη και την 1ο στην Ν.Α. Ευρώπη. Μεταξύ των μεγάλων ξένων επενδυτών συγκαταλέγονται οι: Renault-Dacia, Ford, Daimler, Michelin, Bosch, Draxlmaier, Continental, Pirelli κ.α. (<http://www.pcci.gr>)

Αξιόλογες ξένες επενδύσεις έχουν πραγματοποιηθεί και στον τομέα της Πληροφορικής και Τηλεπικοινωνιών, ύψους άνω των 7 δις. ευρώ με την παρουσία σήμερα 8.000 επιχειρήσεων στον ευρύτερο τομέα. Σημαντικοί επενδυτές είναι οι: Microsoft, WIPRO, Oracle, IBM, Alcatel κ.α. (<http://www.pcci.gr>)

Στον ναυπηγοκατασκευαστικό και επισκευαστικό τομέα δραστηριοποιούνται σήμερα περίπου 33 εταιρείες. Οι κυριότεροι παίκτες στον τομέα αυτό είναι τα ναυπηγεία DaewooMangaliaHeavy Industries, STX OSV Tulcea, STX OSV Braila, Damen Shipyards Galati, Severnav, Shipyard Costanta και Orsova Shipyard. (<http://www.pcci.gr>)

Στους σημαντικούς, παραδοσιακούς τομείς βιομηχανικής παραγωγής συγκαταλέγονται οι τομείς επίπλου, ενδύματος, αγροβιομηχανίας, βιομηχανίας τροφίμων κ.ά. (<http://www.pcci.gr>)

Εκ του συνόλου των ρουμανικών εξαγωγών, το 76% είναι βιομηχανικά προϊόντα. Μεταξύ των κυριότερων εξαγωγίμων ρουμανικών προϊόντων, το 6,7% είναι αυτοκίνητα και μέρη αυτοκινήτων, το 5,9% καλώδια και ηλεκτρικοί αγωγοί, το 3,5% έπιπλα από ξύλο, το 3,4% πετρελαιοειδή προϊόντα, το 2,4 % λάστιχα αυτοκινήτων και το 1,9% φάρμακα. (<http://www.pcci.gr>)

Πιο αναλυτικά το 2017, η βιομηχανία συμμετείχε σε ποσοστό 25% στην σύνθεση του ΑΕΠ, ήτοι κατά 0,5 ποσοστιαίες μονάδες στην θετική μεταβολή κατά του 7% του ΑΕΠ, ενώ η ενδυνάμωση του βιομηχανικού τομέα συνεχίζεται και κατά το 2018. (<http://www.pcci.gr>)

3.3.7 Υπηρεσίες

Ο τομέας των υπηρεσιών δεν φαίνεται να ανθίζει ιδιαίτερα αλλά αναπτύσσεται υπό την πίεση ορισμένων κλάδων, όπως του τραπεζικού και των τηλεπικοινωνιών. Το 2017, οι υπηρεσίες συγκέντρωναν το 52,1% του ενεργού πληθυσμού της χώρας (Eurostat). Ο τομέας όμως αυτός υπολείπεται σε ανάπτυξη, σε σχέση με άλλες Δυτικοευρωπαϊκές χώρες. (<http://www.pcci.gr>)

3.3.8 Ενέργεια

Η Ρουμανία διαθέτει έναν ικανοποιητικό αριθμό αποθεμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου, γεγονός που της εξασφαλίζει σχετική ενεργειακή αυτάρκεια. Αποτελεί την πλέον σημαντική χώρα στην ανατολική Ευρώπη στον τομέα παραγωγής πετρελαιοειδών μετά την Ρωσική Ομοσπονδία και τις χώρες της Κασπίας. (<http://www.pcci.gr>)

Τα αποθέματά της ανέρχονται σε 0,5 δισ. βαρέλια αργού πετρελαίου, 0,6 τρισ. κυβ. μέτρα φυσικού αερίου και 398 εκατ. τόνους άνθρακα. (<http://www.pcci.gr>)

Τα ορυκτά καύσιμα αποτελούν την κύρια πηγή ενέργειας της χώρας και ακολουθεί η υδροηλεκτρική ενέργεια και το φυσικό αέριο. Επειδή η Ρουμανία εισάγει πετρέλαιο και φυσικό αέριο από τη Ρωσία, ανέπτυξε μια εναλλακτική πηγή ενέργειας που δεν είναι άλλη από την πυρηνική. Με αυτήν την κίνηση της προσπάθησε να μειώσει την εξάρτησή της από τη Ρωσία. Έτσι, η χώρα διαθέτει δύο πυρηνικούς αντιδραστήρες στην Cernavoda, που παρέχουν περίπου το 20% της παραγωγής ηλεκτρισμού. (<http://www.pcci.gr>)

Κατέχει την 10η θέση στην παραγωγή αιολικής ενέργειας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και έχει σημαντικές προοπτικές στην παραγωγή ενέργειας από βιομάζα (έως και 88.33TWh/έτος). Από τα τέλη 2011 πραγματοποιήθηκαν αξιόλογες ξένες επενδύσεις στην ανάπτυξη αιολικών και ηλιακών πάρκων που ανακόπηκαν λόγω αλλαγής της νομοθεσίας περί παροχής κινήτρων (πράσινα πιστοποιητικά) που εισήχθη τον Μάιο 2013. Η νομοθεσία άλλαξε εκ νέου τον περασμένο Μάρτιο, σε μια προσπάθεια να ανατραπεί το εχθρικό για τις επενδύσεις κλίμα που είχε δημιουργηθεί. (<http://www.pcci.gr>)

Η γεωγραφική θέση της Ρουμανίας αποτελεί κομβικό σημείο που ευνοεί τη διασύνδεση των ενεργειακών αγορών της Ευρώπης. Η επιδίωξή της να καταστεί εξαγωγέας ενέργειας έχει διευρύνει το πεδίο συμμετοχής της σε περιφερειακά ενεργειακά σχέδια της Μαύρης Θάλασσας, της Κεντρικής και ΝΑ Ευρώπης. (<http://www.pcci.gr>)

Η παραγωγή ηλεκτρισμού στη Ρουμανία την περασμένη χρονιά προερχόταν, βάσει της Έκθεσης του 2017 της Electrica Furnizare S.A από : α. Μη ανανεώσιμες πηγές: 57% (ορυκτά καύσιμα: 39,5%, πυρηνική ενέργεια: 17,49%) β. Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας κατά 43%, ως

εξής: υδροηλεκτρική: 28,86%, αιολική: 10,13%, ηλιακή, 2,6 % βιομάζα: 0,75% άλλες: 0,66.
(<http://www.pcci.gr>)

3.3.9 Φορολογία

Ως φορολογούμενος, σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ρουμανίας, θεωρείται οποιοδήποτε άτομο ασκεί δραστηριότητα επιχειρηματικού περιεχομένου ανεξάρτητα από το ποιο μπορεί να είναι οι στόχοι και τα αποτελέσματα αυτής. (<http://www.pcci.gr>)

Φορολογηθέντα θεωρούνται και πρόσωπα που έχουν νομική οντότητα που δραστηριοποιούνται στη Ρουμανία και έχουν κέρδη. Επίσης, φορολογούνται και νομικές οντότητες που μπορεί να μη εδρεύουν στη Ρουμανία αλλά τα κέρδη τους να προέρχονται από δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στο έδαφος της Ρουμανίας. (<https://www.agora.mfa.gr>)

Αξίζει να σημειωθεί ότι από το 2011, το Υπουργείο Επικοινωνιών και Πληροφορικής καθιέρωσε ηλεκτρονικό σύστημα προκειμένου να πραγματοποιούνται 45 πληρωμές φόρων μέσω διαδικτύου. Βοήθεια προσφέρεται στο σύστημα αυτό από την συνεργασία εταιρειών όπως η Visa, Mastercard, IBM και μεγάλων τραπεζών που εδρεύουν στην Ρουμανία. (<https://www.agora.mfa.gr>)

Η κυβέρνηση της Ρουμανίας το 2005 αποφάσισε να εφαρμόσει ενιαίο φορολογικό συντελεστή της τάξεως του 16%. Το 2008 η φορολογία εισοδήματος που αφορά φυσικά πρόσωπα μειώθηκε από 16% σε 10%. (<http://www.pcci.gr>)

Όλες οι επιχειρήσεις, σύμφωνα με το ρουμανικό δίκαιο, υπόκεινται στο ίδιο φορολογικό καθεστώς, ως προς την πληρωμή του φόρου, για όλες τις δραστηριότητες και μορφές επιχειρήσεων. (<http://www.pcci.gr>)

Σημαντικό θα ήταν να αναφερθεί ότι μετά από έντονες πιέσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ο συντελεστής φορολογίας αυξήθηκε το 2010 και από 19% έγινε 24%. Ωστόσο αυτό δεν κράτησε πολύ, αφού, το 2016 μειώθηκε σε 20% με αποκορύφωμα το 2017 που έγινε και πάλι 19%. Στα ίδια, δηλαδή, επίπεδα με το 2010. (<https://www.agora.mfa.gr>)

Όσον αφορά τις εξαγωγές καλό θα ήταν να αναφερθεί ότι υπάρχει μηγδενικός φορολογικός συντελεστής. Ωστόσο για να ισχύσει αυτό θα πρέπει να πληρείται μια βασική προϋπόθεση που δεν είναι άλλη από το να πραγματοποιείται η συναλλαγή μέσω τραπεζικού λογαριασμού. (<https://www.agora.mfa.gr>)

Επιπλέον ισχύει ειδικός συντελεστής ΦΠΑ 5% για κατοικίες και εκτάσεις χρησιμοποιούμενες για κοινωνικούς σκοπούς καθώς και για την αγορά νέων ακινήτων έως 120 τ.μ. και αξίας μέχρι 450.000Λεί (περίπου 100.204) (<https://www.agora.mfa.gr>)

Με μια τοποποίηση που πραγματοποιήθηκε στην φορολογία των μικρομεσαίων επιχειρήσεων το 2017 πλέον ως μικρομεσαία επιχείρηση νοείται οποιαδήποτε επιχείρηση έχει κύκλο εργασιών έως 500.000 ευρώ. Εξαιρέση αποτελούν οι επιχειρήσεις τον οποίων το εταιρικό κεφάλαιο ξεπερνάει τα 45.000 Λεί (περίπου 10.000 ευρώ) οι οποίες μπορούν να επιλέξουν την ένταξή τους στο σύστημα φορολόγησης των κερδών. Από 1.1.2018 το επίπεδο αυξήθηκε σε 1.000.000 ευρώ(<https://www.agora.mfa.gr>)

Οι μικροεπιχειρήσεις που έχουν τουλάχιστον 1 εργαζόμενο υπόκεινται σε φορολογία 1% επί του κύκλου εργασιών τους ενώ όσες δεν έχουν εργαζόμενους συνεχίζουν να φορολογούνται με 3% επί του κύκλου εργασιών. (<https://www.agora.mfa.gr>)

3.4 Ανάλυση Οικονομικού Περιβάλλοντος.

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε την οικονομική κατάσταση που επικρατεί στη Ρουμανία από το 1989 και μετά.

Η οικονομία της Ρουμανίας συμμετέχει στο ΑΕΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε ποσοστό μόλις 1%.. Αποτελεί ανοιχτή οικονομία όπου το 80% του εξωτερικού της εμπορίουπραγματοποιείται με χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. . Αποτελεί καθαρό εισαγωγέα κεφαλαίου, λόγω έλλειψης εγχώριου κεφαλαίου και αποταμιεύσεων για επενδύσεις.(<http://www.dione.lib.unipi.gr>)

Η οικονομία της Ρουμανίας αναπτύσσεται με ποσοστό 1% κατά μέσο όρο. Το διάστημα 2001-2008 αναπτύχθηκε με γοργούς ρυθμούς (ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας 6,3% ΑΕΠ κατά μέσο όρο). Ο ρυθμός ανάπτυξης κατά την περίοδο αυτή συνδέεται άμεσα με τις εισροές κεφαλαίου που οδήγησαν σε αυξήσεις μισθών, αύξηση του δανεισμού, ταχεία ανάπτυξη της κτηματαγοράς και καταναλωτική «έκρηξη», ενώ η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική που ακολουθήθηκε συνέβαλε περαιτέρω στην υπερθέρμανση της οικονομίας. Η χώρα, έχοντας δημοσιονομικές ανισορροπίες και ελλείμματα, επηρεάστηκε έντονα και άμεσα από τη διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και κατέφυγε σε δανεισμό από το ΔΝΤ. (<http://www.dione.lib.unipi.gr>)

Μετά απο δημοσιονομική προσαρμογή που πραγματοποιήθηκε ,κατάφερε να σταθεροποιήσει την οικονομία της κατά τα έτη 2011-2012. Πιο αναλυτικά το 2010 τέθηκαν σε

ισχύ μια συμφωνία με το ΔΝΤ με χρηματοδότηση ύψους 19,95 δις € και ένα πρόγραμμα λιτότητας)μείωση των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων κατά -25% και -15% των ασφαλιστικών εισφορών καθώς και αύξηση του ΦΠΑ από 195 στο επίπεδο του 24%). Έτσι το 2011 υπήρξε θετική μεταβολή του ΑΕΠ στο επίπεδο +2,2% , το 2012 επίσης θετική μεταβολή +0,7% και το 2013 η πορεία της οικονομίας σημείωσε αξιόλογο ρυθμό ανάπτυξης κατά 3,5%, που αποτελεί τη δεύτερη καλύτερη επίδοση μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αύξηση του ΑΕΠ συνεχίστηκε και το 2014 με λίγο χαμηλότερους ρυθμούς περί το 3%. (<http://www.dione.lib.unipi.gr>

Το 2013 όπως και το 2011, η γεωργία και η βιομηχανία αποτέλεσαν τους δυο τομείς με τη σημαντικότερη συμμετοχή στην ανάπτυξη της χώρας. Αντιθέτως. Το 2012, η βιομηχανική παραγωγή, παρά το γεγονός ότι συνέχισε τη θετική μεταβολή, ένεκα εξωτερικών γεγονότων, όπως η κακή γεωργική παραγωγή λόγω ξηρασίας περιόρισαν την αύξηση του ΑΕΠ. Παράλληλα, η επιτάχυνση των μεγάλων έργων, όπως η κατασκευή αυτοκινητόδρομων και σιδηρόδρομων, χρηματοδοτούμενων από διαρθρωτικά προγράμματα του Ευρωπαϊκού Ταμείου Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμμετείχαν ενεργά στην ανάκαμψη της ρουμανικής οικονομίας. (<http://www.dione.lib.unipi.gr>)

Το Μάρτιο 2014 ο οίκος Fitch εείχε επιβεβαιώσει την αξιολόγηση του αξιόχρεου της χώρας με BBB-, με σταθερές προοπτικές και τον Απρίλιο η Moody's, διατηρώντας την αξιολόγηση BBBa, αναβάθμισε τις προοπτικές της από αρνητικές σε «σταθερές».

Η θετική μεταβολή του ΑΕΠ που καταγράφεται τα τελευταία 5 έτη, οδηγεί αρκετούς αναλυτές στο συμπέρασμα ότι η οικονομία της χώρας δύναται να αυτοχρηματοδοτηθεί, κυρίως λόγω του χαμηλού ελλείμματος προϋπολογισμού, του χαμηλού δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ καθώς και του μικρού ελλείμματος στο ισοζύγιο πληρωμών. (<http://www.pcci.gr>)

Ο υψηλός 19 ρυθμός κατά το 2017 οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην αξιολογητή αύξηση της εσωτερικής κατανάλωσης, η οποία προέκυψε από την ελάφρυνση της φορολογίας, την αύξηση των μισθών και συντάξεων, ιδιαίτερα στον δημόσιο τομέα, καθώς και το χαμηλό επίπεδο των επιτοκίων. Ειδικότερα, η νομισματική πολιτική της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας, που μείωσε το ετήσιο επιτόκιο νομισματικής πολιτικής (επιτόκιο κλειδί) στο ιστορικό χαμηλό του 2,25%, επέφερε θετικά αποτελέσματα σύμφωνα με τις προσδοκίες της αγοράς. Παρόλα αυτά το επιτόκιο αναφοράς της Κεντρικής Τραπεζής της χώρας αυξήθηκε σημαντικά τελευταία - από 1.75% σε 2% τον Ιανουάριο και 2,25% τον Φεβρουάριο 2018. Επιπλέον, η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε κατά 9,6% σε σχέση με το 2016, εξαρτώμενη σε μεγάλο βαθμό από τον

τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας. Κυριότερος που συνέβαλε στην θετική μεταβολή του ΑΕΠ το 2017 ήταν η υιοθέτηση συγκεκριμένων μέτρων φορολογικής πολιτικής, που επηρέασαν με την σειρά τους την ενδυνάμωση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Αναφέρουμε ενδεικτικά την μείωση του συντελεστή ΦΠΑ από 24% σε 9% για τα είδη διατροφής από 1.6.2015 και την θέση σε εφαρμογή μειωμένου γενικού συντελεστή ΦΠΑ από 24% σε 20% από 1.1.2016 και 19% από 1.1.2017, τα οποία απετέλεσαν μέτρα ενίσχυσης της κατανάλωσης των νοικοκυριών. (<https://www.agora.mfa.gr>)

3.4.1 Πορεία Μακροοικονομικών Μεγεθών Ρουμανικής Οικονομίας

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται η μακροοικονομική κατάσταση που επικρατεί στη Ρουμανία από το 2005 έως το 2017, εξετάζοντας ξεχωριστά κάποια βασικά μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας.

3.4.1.1 Ρυθμός Ανάπτυξης

Έτος	Ρυθμός Ανάπτυξης (Δείκτης μεταβολής (volume index) ΑΕΠ(%))
2005	4,1
2006	7,7
2007	6,3
2008	7,3
2009	-6,6
2010	-1,1
2011	2,3
2012	0,6
2013	3,5
2014	3,0
2015	3,70
2016	4,80
2017	6,90

Πηγή: Πρεσβεία της Ελλάδος στη Ρουμανία-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

Από τον παραπάνω πίνακα καταλήγουμε στα ακόλουθα συμπεράσματα:

Ο ρυθμός ανάπτυξης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) της Ρουμανίας κινείται με αύξοντα ρυθμό κατά τα έτη 2005 και 2006. Στη συνέχεια παρατηρείται μείωση καθώς από το 7,7 το 2006 πέφτει στο 6,3 το 2007. Εν συνεχεία το 2008 παρουσιάζει μια μικρή αύξηση που όμως δεν θα κρατήσει πολύ καθώς το 2009 και 2010 κινείται σε αρνητικά ποσοστά γεγονός που οφείλεται στην χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση που ξέσπασε το 2009. Στη συνέχεια, παρατηρούμε ότι αρχίζει να αυξάνεται και το 2017 έφτασε στο 6,9%

Η ρουμανία παρατηρούμε ότι κατάφερε , με αργά βήματα, να βγεί από την οικονομική κρίση το 2011 γεγονός που προέβλεπε και το ΔΝΤ. Ωστόσο, σύμφωνα με τις προβλέψεις του το ΔΝΤ υπολόγιζε ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της Ρουμανίας για το 2011 θα ήταν 1,5% γεγονός που διέψευσε ο τελικός ρυθμός ανάπτυξης της Ρουμανίας για το 2011 καθώς ανήλθε στο 2,3%. Αυτό οφείλεται στις πολύ καλές αποδόσεις της Ρουμανίας στην γεωργική παραγωγή. Το 2012 η αυξητική πορεία του ΑΕΠ της Ρουμανίας συνεχίζεται αλλά με μικρότερο ρυθμό (0,6%), καθώς η οικονομική κρίση συνεχίζεται. Το 2013 το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 3,5%σε αντίθεση με τις προβλέψεις που ανέρχονταν στο 2,8%, κυρίως λόγω της ιδιαίτερα καλής χρονιάς για την αγροτική παραγωγή , που επηρέασε ευνοϊκά και άλλα μεγέθη της οικονομίας όπως ο πληθωρισμός. Το 2014 το ΑΕΠ αυξήθηκε και πάλι αλλά με μικρότερο ρυθμό από το 2013 γιατί οι επιδόσεις της γεωργίας δεν ήταν τόσο θεαματικές.

Το 2015 ο ρυθμός ανάπτυξης της ρουμανικής οικονομίας ανήλθε σε 3,7 % που αποτελεί την δεύτερη καλύτερη επίδοση μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. μετά την Σλοβακία. Το 2015, παρά το γεγονός ότι η βιομηχανία παραμένει ο σημαντικότερος τομέας της ρουμανικής οικονομίας, η μεγαλύτερη συμβολή στην αύξηση του ΑΕΠ προήλθε από το εμπόριο, κυρίως λόγω της μείωσης του συντελεστή ΦΠΑ για τα τρόφιμα από 24% σε 9% που εφαρμόστηκε από 1.6.2015. Η εν λόγω μείωση οδήγησε σε αύξηση της κατανάλωσης των νοικοκυριών κατά 6,2%, η οποία συνέβαλε στην αύξηση του ΑΕΠ κατά μια ποσοστιαία μονάδα. Επιπλέον, τα κοινοτικά προγράμματα περιόδου 2014-2020 θα φέρουν στην Ρουμανία κονδύλια ύψους 40 δισ. ευρώ, αυξημένα κατά 18% έναντι της προηγούμενης περιόδου.

Η ανοδική πορεία του ρυθμού ανάπτυξης συνεχίστηκε και το 2016 και οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην αξιόλογη αύξηση της εσωτερικής κατανάλωσης, η οποία προέκυψε από την ελάφρυνση της φορολογίας, την αύξηση των μισθών και συντάξεων, ιδιαίτερα στον δημόσιο τομέα, καθώς και το χαμηλό επίπεδο των επιτοκίων. Επιπλέον, η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε σε σχέση με το 2015, εξαρτώμενη σε μεγάλο βαθμό από τον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας. Κυριότερος παράγοντας που επηρέασε την θετική μεταβολή του ΑΕΠ

το 2016 ήταν η υιοθέτηση συγκεκριμένων μέτρων φορολογικής πολιτικής και η αύξηση του ποσοστού απορρόφησης κοινοτικών κονδυλίων, που επηρέασαν με την σειρά τους την ενδυνάμωση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Αναφέρουμε ενδεικτικά την μείωση του συντελεστή ΦΠΑ από 24% σε 9% για τα είδη διατροφής από 1.6.2015 και την θέση σε εφαρμογή μειωμένου γενικού συντελεστή ΦΠΑ από 24% σε 20% από 1.1.2016 και 19% από 1.1.2017, τα οποία απετέλεσαν μέτρα ενίσχυσης της κατανάλωσης των νοικοκυριών.

Θετική χαρακτηρίζεται η πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και το 2017, καθώς σημείωσε αξιόλογο ρυθμό ανάπτυξης. Σύμφωνα με τα αναθεωρημένα στοιχεία του Εθνικού Ινστιτούτου Στατιστικής της Ρουμανίας (Institutul National de Statistica-INS), το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 6,9% σε σχέση με το 2016 (έναντι αύξησης 4,8% το 2016), γεγονός που οδήγησε στην αναθεώρηση προς τα άνω των προηγούμενων εκτιμήσεων των διεθνών οικονομικών οργανισμών και για το 2018. Το εν λόγω ποσοστό αποτελεί το υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης μετά το 2008 και είναι το υψηλότερο μεταξύ των κρατών μελών της Ε.Ε. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι για τα προσεχή έτη (2018-2019) η αυξημένη εγχώρια ζήτηση και κατανάλωση που προέρχεται από την αύξηση των μισθών και την μείωση της φορολογίας, θα αποτελέσουν τον κύριο μοχλό τροφοδότησης της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ οι εξαγωγές και εισαγωγές της χώρας θα συνεχίσουν να αυξάνονται. Λαμβάνοντας, ωστόσο, υπ' όψιν το γεγονός ότι το ισοζύγιο εξαγωγών-εισαγωγών είναι αρκετά ισορροπημένο, η εν λόγω αύξηση δεν αποτελεί ανησυχητικό φαινόμενο. Διεθνείς και εγχώριοι οικονομικοί αναλυτές θεωρούν ότι το επίπεδο της θετικής εξέλιξης του ΑΕΠ θα κυμανθεί σε χαμηλότερα επίπεδα για τα έτη 2018-2019. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εκτιμά ότι η αύξηση του ΑΕΠ το 2018 θα ανέλθει σε 4,4%, το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα στο 4,5% και η EBRD στο 4,2%, ενώ άλλοι οικονομικοί αναλυτές εκτιμούν ότι το 2019 θα περιορισθεί στο επίπεδο 3,5%, λόγω του ότι κυρίως η θετική εξέλιξη του ΑΕΠ στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην κατανάλωση.

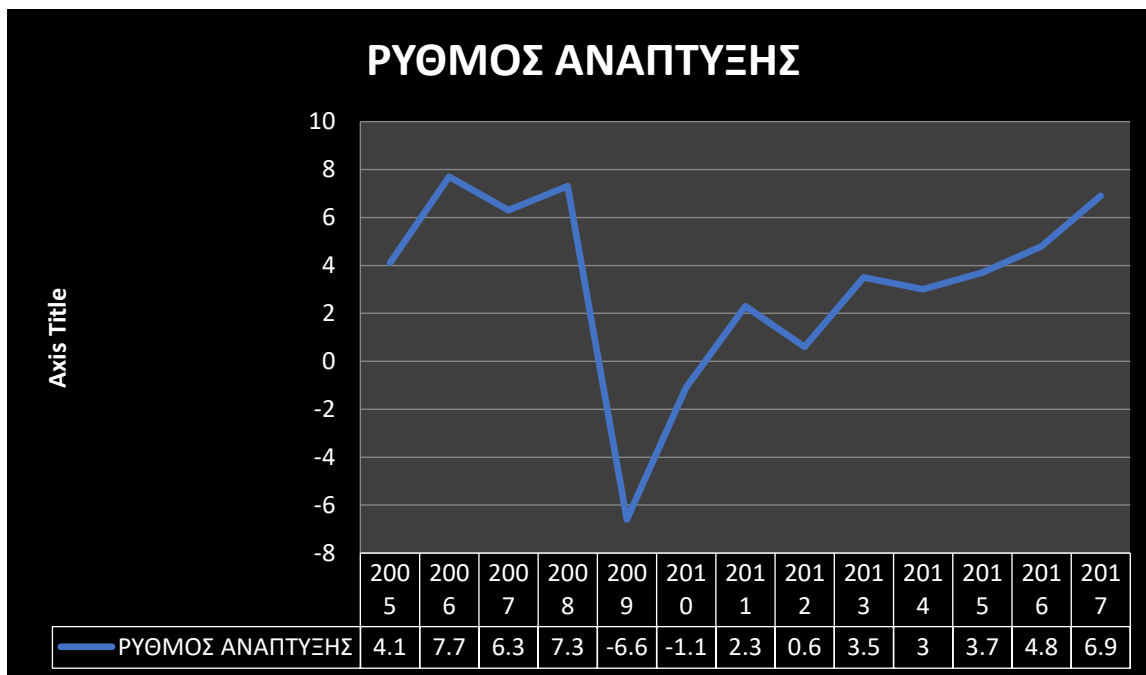
Ο υψηλός 19 ρυθμός κατά το 2017 οφειλόταν κατά κύριο λόγο στην αξιόλογη αύξηση της εσωτερικής κατανάλωσης, η οποία προέκυψε από την ελάφρυνση της φορολογίας, την αύξηση των μισθών και συντάξεων, ιδιαίτερα στον δημόσιο τομέα, καθώς και το χαμηλό επίπεδο των επιτοκίων. Ειδικότερα, η νομισματική πολιτική της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας, που μείωσε το ετήσιο επιτόκιο νομισματικής πολιτικής (επιτόκιο κλειδί) στο ιστορικό χαμηλό του 2,25%, επέφερε θετικά αποτελέσματα σύμφωνα με τις προσδοκίες της αγοράς. Παρόλα αυτά το επιτόκιο αναφοράς της Κεντρικής Τραπεζής της χώρας αυξήθηκε σημαντικά τελευταία - από 1.75% σε 2% τον Ιανουάριο και 2,25% τον Φεβρουάριο 2018. Επιπλέον, η βιομηχανική

παραγωγή αυξήθηκε κατά 9,6% σε σχέση με το 2016, εξαρτώμενη σε μεγάλο βαθμό από τον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας. Κυριότερος που συνέβαλε στην θετική μεταβολή του ΑΕΠ το 2017 ήταν η υιοθέτηση συγκεκριμένων μέτρων φορολογικής πολιτικής, που επηρέασαν με την σειρά τους την ενδυνάμωση της ιδιωτικής κατανάλωσης. Αναφέρουμε ενδεικτικά την μείωση του συντελεστή ΦΠΑ από 24% σε 9% για τα είδη διατροφής από 1.6.2015 και την θέση σε εφαρμογή μειωμένου γενικού συντελεστή ΦΠΑ από 24% σε 20% από 1.1.2016 και 19% από 1.1.2017, τα οποία απετέλεσαν μέτρα ενίσχυσης της κατανάλωσης των νοικοκυριών.

Η θετική μεταβολή του ΑΕΠ που καταγράφεται τα τελευταία 5 έτη, οδηγεί αρκετούς αναλυτές στο συμπέρασμα ότι η οικονομία της χώρας δύναται να αυτοχρηματοδοτηθεί, κυρίως λόγω του χαμηλού ελλείμματος προϋπολογισμού, του χαμηλού δημόσιου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ καθώς και του μικρού ελλείμματος στο ισοζύγιο πληρωμών.

Τα παραπάνω παρουσιάζονται και στο ακόλουθο διάγραμμα:

Πηγή: Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικής Ρουμανίας (INS)

3.4.1.2 ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές (€δισεκ)

Έτος	ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές (€δισεκ)
2005	79,74
2006	97,78
2007	124,65

2008	139,76
2009	118,26
2010	124,12
2011	136,51
2012	134
2013	144
2014	150
2015	159,79
2016	169
2017	187,5

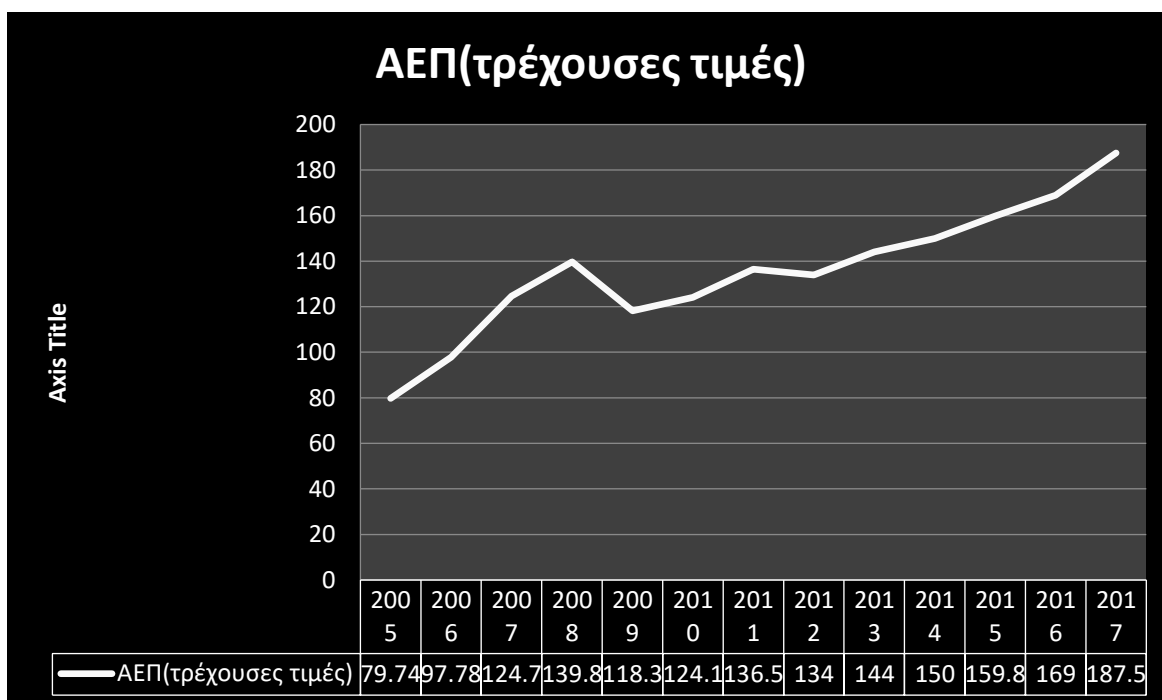
Πηγή: Πρεσβεία της Ελλάδος στη Ρουμανία-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών

Υποθέσεων

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα έχουμε τα εξής:

Η πορεία του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές από το 2005 έως και το 2017 ήταν ανοδική και αυτό οφείλεται κυρίως στους διψήφιους ρυθμούς αύξησης κατανάλωσης και των επενδύσεων σε πάγια κεφάλαια. Αυτοί ήταν οι βασικότεροι κινητήρες της δυναμικής ανάπτυξης του ΑΕΠ μέσα στα τελευταία χρόνια.

Τα παραπάνω απεικονίζονται και στο ακόλουθο διάγραμμα:

3.4.1.3 Κατά Κεφαλήν Α.Ε.Π (€)

Έτος	Κατά Κεφαλήν Α.Ε.Π (€)
2005	3688
2006	4530
2007	5787
2008	6499
2009	5508
2010	5791
2011	7168
2012	7200
2013	7350
2014	7500
2015	7184
2016	7605
2017	9546

Πηγή: Πρεσβεία της Ελλάδος στη Ρουμανία-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα έχουμε τα εξής:

Η πορεία του κατά κεφαλή ΑΕΠ από το 2005 ως το 2017 είναι αντίστοιχη του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές και η αύξηση αυτή οφείλεται όπως καις την περίπτωση του ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές στους διψήφιους ρυθμούς αύξησης κατανάλωσης και των επενδύσεων σε πάγια κεφάλαια.

Τα παραπάνω απεικονίζονται και στο ακόλουθο διάγραμμα:

3.4.1.4 Πληθωρισμός

Έτος	Πληθωρισμός (Μέσος)
2005	9,0
2006	6,6
2007	4,8
2008	7,9
2009	5,6
2010	6,1
2011	5,8
2012	3,33
2013	3,98
2014	1,1
2015	-0,6
2016	-1,5
2017	3,23

Πηγή: Πρεσβεία της Ελλάδος στη Ρουμανία-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα έχουμε τα εξής:

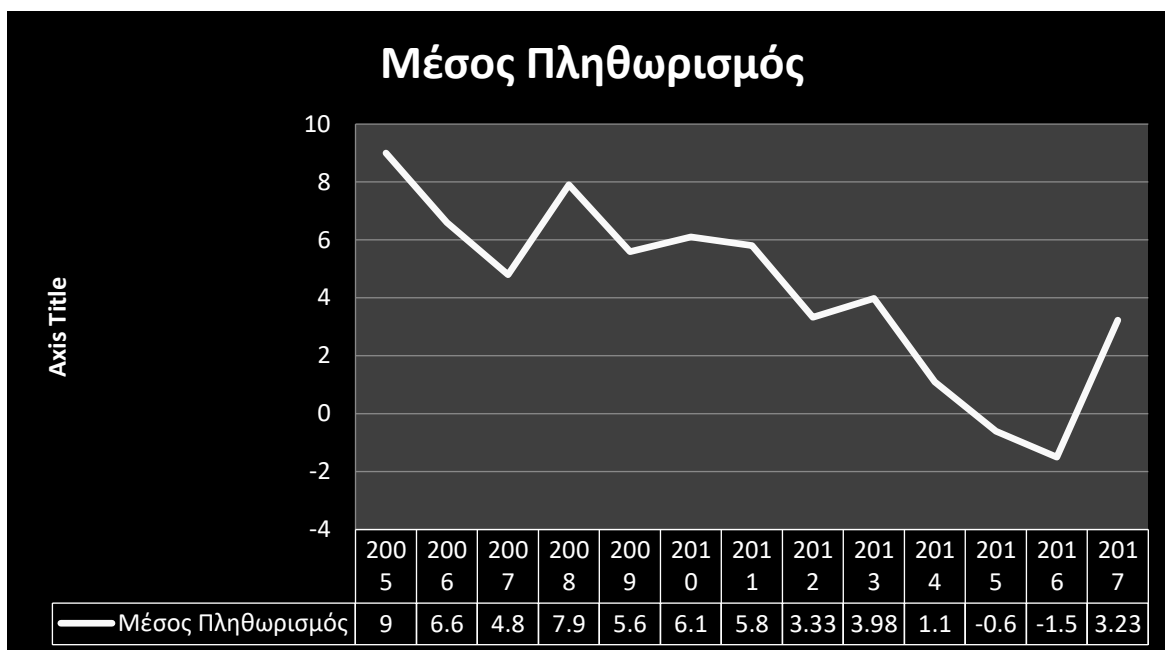
Όπως παρατηρούμε ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού φαίνεται να παρουσιάζει πτωτική τάση από το 2005 έως και το 2007 που ανέρχεται στο 4,8%. Το 2008 παρατηρείται αύξηση του μέσου ρυθμού πληθωρισμού καθώς από 4,8 το 2007 ανήλθε στο 7,9 το 2008. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στην απόφαση που πήρε η Κεντρική Τράπεζα της Ρουμανίας το Νοέμβριο του 2007 για αύξηση του βασικού επιτοκίου από 7% σε 7,5 %. Κατά τα έτη 2009 έως και 2011 παρουσιάζει αυξομειώσεις που οφείλονται, πιθανότατα, στην χρηματοπιστωτική κρίση ενώ, στη συνέχεια, από το 2012 έως και το 2014 δεν ξεπερνά το 4%.

Αυτό που αξίζει να σημειωθεί είναι ότι το 2015 ο μέσος ρυθμός πληθωρισμού ήταν αρνητικός γεγονός που οφείλεται στην μείωση που πραγματοποιήθηκε στα άλευρα και σιτηρά από 24% σε 9% καθώς και στα τρόφιμα, φρούτα και λαχανικά.

Τα χαμηλότερα ποσοστά που έχουν παρατηρηθεί σε ιστορικά επίπεδα διαμορφώθηκε ο πληθωρισμός το 2016 καθώς έφθασε σε ποσοστό - 1,5%. Αυτό οφείλεται στην πτώση της τιμής των υγρών καυσίμων καθώς και στην μείωση του συντελεστή ΦΠΑ.

Ο πληθωρισμός διαμορφώθηκε το 2017 στο 3,23%, παρουσιάζοντας άνοδο. Για το 2018 προβλέπεται ο πληθωρισμός να κυμανθεί άνω του +3%. Σε ανοδική αναθεώρηση των εκτιμήσεων της για τον πληθωρισμό στη Ρουμανία το 2018 προέβη πρόσφατα η Κεντρική Τράπεζα της Ρουμανίας, όπως ανακοίνωσε το απόγευμα 25 Φεβρουαρίου ο Διοικητής της Τράπεζας κ. Mugur Isarescu. Σύμφωνα με τη νέα αναθεωρημένη έκθεση της Τράπεζας, ο πληθωρισμός αναμένεται να αγγίξει το 3,5% το 2018, ενώ οι αρχικές προβλέψεις έκαναν λόγο για 3,2% ,λόγω των υψηλών τιμών ηλεκτρικού ρεύματος, ωστόσο από το καλοκαίρι του 2018 και μετά αναμένεται να παρουσιάσει σημαντική πτώση. Παράλληλα, οι προβολές των εμπειρογνομόνων της Τράπεζας για το 2019 τοποθετούν τον πληθωρισμό στο 3,1%.

Τα παραπάνω παρουσιάζονται και στο ακόλουθο διάγραμμα:

Πηγή: Στατιστική Υπηρεσία Ρουμανίας (INS)

3.4.1.5 Ανεργία

Έτος	Ανεργία(Ποσοστό)
2005	7,2
2006	7,3
2007	6,4
2008	5,8
2009	6,9
2010	7,3
2011	7,4
2012	7,0
2013	7,3
2014	6,8
2015	6,7
2016	5,7
2017	4,9

Πηγή: Πρεσβεία της Ελλάδος στη Ρουμανία-Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω πίνακα έχουμε τα εξής:

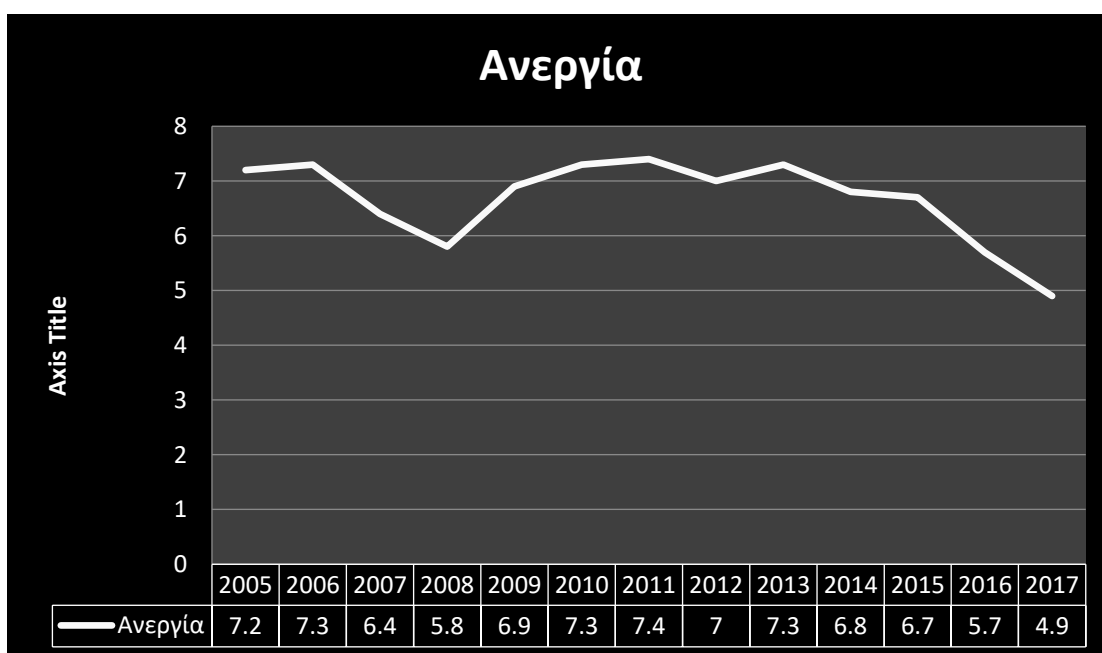
Η ανεργία φαίνεται από το 2005 έως το 2008 να παρουσιάζει πτωτική τάση, ενώ μετά αυξάνεται εξαιτίας της χρηματοπιστωτικής κρίσης που επηρέασε όλους τους τομείς. Παρατηρείται ότι μέχρι το 2013 κυμένεται σε υψηλά επίπεδα. Το 2014 και το 2015 η μειώνεται αλλά παραμένει στα ίδια περίπου επίπεδα. Τα δύο επόμενα έτη εξακολουθεί να μειώνεται φθάνοντας το 2017 στο 4,9% του εργατικού δυναμικού.

Η Ρουμανία διαθέτει πληθώρα πλεονεκτημάτων καθώς κατέχει αυτκινητοβιομηχανία, χημική βιομηχανία, ναυπηγεία ενώ παράλληλα έχει αυτάρκεια φυσικού αερίου. Ακόμη, έχει στη διάθεσή της πετρελαιοειδή, έχει μεγάλες προοπτικές στην γεωργία και κτηνοτροφία, ενώ κατά την περίοδο 2014-2020 αναμένεται να απορροφήσει κοινοτικά κονδύλια ύψους περίπου 40 δις ευρώ.

Ωστόσο, ο ρυθμός απορρόφησης των τελευταίων για την περίοδο 2014-2020 ήταν ιδιαίτερα χαμηλός τον Αύγουστο του 2016 αφού σύμφωνα με στοιχεία του Υπουργείου Ευρωπαϊκών Πόρων της Ρουμανίας, καθυστέρησε η έναρξη των επιχειρησιακών προγραμμάτων κατά τα δύο πρώτα έτη της εν λόγω περιόδου. Κυμαίνεται, δε, σε περίπου 1%. Ως προς την περίοδο 2007- 2013, ο ρυθμός απορρόφησης βελτιώθηκε σημαντικά, φθάνοντας, βάσει επίσημων στοιχείων, σε 76,69% το 2016. Σημειώνεται ότι το 2015 ανήλθε σε περίπου 60%, το 2014 σε 52% και το 2013 σε 42%.

Σε αυτό το σημείο καλό θα ήταν να αναφερθεί ότι η ανεργία στη Ρουμανία συγκριτικά με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής ένωσης, κατά της περιόδου αυτή, δεν είναι ανησυχητική.

Τα παραπάνω παρουσιάζονται και στο ακόλουθο διάγραμμα:

3.4.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

Σε αυτήν την ενότητα θα παρουσιάσουμε τους τομείς που προσελκύουν τις περισσότερες Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Ρουμανία καθώς και στην εξέλιξη αυτών στην πάροδο του χρόνου.

3.4.2.1 Επενδύσεις ανά τομέα

Οι σημαντικότεροι τομείς που προσελκύουν ξένες επενδύσεις στη Ρουμανία είναι οι ακόλουθοι:

Κλάδος	Εταιρείες
<u>Αυτοκινητοβιομηχανίας</u>	Renault, Daimler ,Benz, Ford, Siemens ,Continental Alcoa , Delpi Packard, Michelin, Pirelli
<u>Τραπεζικός</u>	Citibank, Societe generale, Royal Bank of Scotland, Ing, General Volsbank, Raffeisen, National Bank of Greece, Alpha Bank, Intesa, Garanti Bank, Erste Bank, Unicredit, Credit Agricole, Piraeus Bank, Allianz
<u>Πληροφορικής</u>	Hewlett Packard, Intel, Microsoft, Oracle, Cisco
<u>Τηλεπικοινωνιών</u>	OTE, Orange, Telesystem International Services, Vodafone
<u>Ξενοδόγων</u>	Hilton, Marriot, Howard Johnson, Sofitel, Ramada, Radosson, Accor
<u>Βαριάς Βιομηχανίας</u>	Timken,Lafarge, Heidelberg, Plexuw, Lufkin, Toro
<u>Καταναλωτικών Αγαθών</u>	Procter and Gamble, Unilever, Henkel, Coca Cola, Pepsico, Parmalat, Smithfieldfoods
<u>Διανεμπορίου</u>	Metro,Delhaize, Dm Drogerie, Carrefour, Cora, Selgross, Auchan, Kaufland

3.4.2.2 Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Ρουμανία

Χαρακτηριστικό γνώρισμα της Ρουμανίας αποτελεί το γεγονός ότι παρέχει νομοθεσία που ενθαρύνει και προστατεύει τις άμεσες και έμμεσες επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη χώρα. Ξένοι και εγχώριοι επενδυτές έχουν ακριβώς τα ίδια δικαιώματα. Οι τομείς που απαιτούν ειδική άδεια προκειμένου να πραγματοποιηθεί επένδυση σε αυτούς είναι η άμυνα, τα κρατικά μονοπώλια και η εθνική ασφάλεια. Η Ρουμανία έχει συνάψει 80 συνθήκες αποφυγής διπλής φορολογίας και αμοιβαίας προστασίας επενδύσεων. Μεταξύ των χωρών με τις οποίες έχουν υπογραφεί παρόμοιες συνθήκες είναι και η Ελλάδα.

Η αγορά της Ρουμανίας κατέχει τη δεύτερη θέση όσον αφορά την αγορά της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, μετά την Πολωνία, και είναι σημαντική για την προσέλκυση ξένων επενδύσεων, κυρίως λόγω της ανάπτυξης των υποδομών στην χώρα, του πλούτου σε πρώτες ύλες και των αναγκών σε μεταφορές ενέργειας, που εξασφαλίζουν στους επενδυτές μία σοβαρή ανάπτυξη και διαρκή εξέλιξη σε πολλούς τομείς δραστηριότητας. Παράλληλα, η είσοδος της Ρουμανίας στην Ε.Ε. ενδυνάμωσε την προσέλκυση ξένων επενδύσεων στην χώρα, διότι προσφέρει γεωπολιτική σταθερότητα, δυνατότητες εισόδου σε νέες αγορές με το μισό κόστος αλλά συγχρόνως και ασφάλεια επενδύσεων.

Η κυβέρνηση της Ρουμανίας είναι θετική στην προσέλκυση ξένων επενδύσεων, καθώς συμβάλουν στην ανάπτυξη της οικονομίας της Ρουμανίας. Τα έσοδα που αποφέρουν οι ξένες επενδύσεις μειώθηκαν λόγω της οικονομικής κρίσης την περίοδο 2010-2016, ενώ το 2017 αυξήθηκαν φθάνοντας τα επίπεδα του 2009.

Τα αποθέματα ξένων επενδύσεων υπολογίζονται σε περίπου 70 δισ. ευρώ. Οι 7 πρώτες χώρες – επενδυτές στην Ρουμανία είναι κράτη μέλη της Ε.Ε. και ακολουθούν η Ελβετία και οι ΗΠΑ. Οι χώρες αυτές είναι :

Χώρα	Ποσοστό ΑΞΕ
Ολλανδία	21,25%
Αυστρία	12,50%
Γερμανία	11,51%
Κύπρος	9,58%
Γαλλία	6,15%
Ελλάδα	3,39%

Η θέση που βρίσκεται η Ολλανδία προκύπτει λόγω φορολογικών σκοπών, αφού πολλές άλλες χώρες επενδύουν στη Ρουμανία μέσω Ολλανδίας. Εξετάζοντας τους κυριότερους τομείς των επενδύσεων, σημαντικότερος είναι αυτός της βιομηχανίας (821 εκατ. Ευρώ) και ακολουθεί η ενέργεια (738 εκατ. Ευρώ).

Εξετάζοντας την αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων ως ποσοστό του ΑΕΠ, σημειώνεται ότι αυτή κατέχει ένα ποσοστό μεταξύ 2,5% - 3% του ΑΕΠ, το οποίο παραμένει σταθερό, βεβαίως χαμηλότερο από το επίπεδο του 2008, αλλά δεν είναι και το χαμηλότερο επίπεδο μεταξύ των αναδυόμενων χωρών και το ποσοστό αυτό δεν αναμένεται να υποχωρήσει στο μέλλον, ενώ η χώρα διαθέτει πολιτική και οικονομική σταθερότητα, έναντι άλλων χωρών της περιοχής (Ουκρανία, Τουρκία)

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις προσνατολίζονται στους τομείς της αυτοκινητοβιομηχανίας και των υπηρεσιών.

Η πρωτεύουσα, από μόνη της, προσελκύει το 60% των επενδύσεων. Παρά το γεγονός ότι ξένες εταιρείες έχουν τις παραγωγικές τους μονάδες στην επαρχία, η έδρα τους βρίσκεται στο Βουκουρέστι.

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται η διαχρονική εξέλιξη των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στη Ρουμανία από το 2005

Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στη Ρουμανία (σε δις.ευρώ)

ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑ	ΕΙΣΡΟΕΣ ΑΜΕΣΩΝ ΞΕΝΩΝ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΕΤΗ	ΣΥΝΟΛΟ ΣΕ ΔΙΣ ΕΥΡΩ
2005	5,213
2006	9,060
2007	7,250
2008	9,496
2009	3,351
2010	2,263
2011	1,700
2012	2,489
2013	2,712

2014	2,426
2015	3,389
2016	4,520
2017	4,590

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα της Ρουμανίας

Από τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι οι άμεσες ξένες Επενδύσεις στη Ρουμανία κυμαίνονται σε υψηλά επίπεδα από το 2005 έως και το 2008. Το 2009 παρατηρείται μεγάλη μείωση καθώς από 9,469 δις ευρώ φτάνει στα 3.351 δις ευρώ. Αυτό οφείλεται στην χρηματοπιστωτική κρίση η οποία επηρέασε και τα επόμενα έτη έως και το 2011 καθώς παρατηρείται συνεχόμενη μείωση ΑΞΕ. Ωστόσο το 2012 παρατηρείται αύξηση των εισροών ΑΞΕ σε σχέση με τα προηγούμενα έτη που συνεχίζει και στα επόμενα έτη αλλά δε φτάνει στα επίπεδα που ήταν πριν την κρίση. Παρατηρούμε λοιπόν πως η κρίση δεν επηρέασε πάρα πολύ τις ξένες επενδύσεις στη Ρουμανία, καθώς και μετά την κρίση συνεχίζουν να αυξάνονται αλλά με μικρότερο ρυθμό.

Στη συνέχεια ακολουθεί συνοπτικός πίνακας των 20 πρώτων χωρών καταταγμένων σύμφωνα με το ύψος των επενδυθέντων στη Ρουμανία Κεφαλαίων από 01.01.91 ως 31.12.2003.

Χώρα	Αριθμός επιχειρήσεων	Κεφάλαιο σε εκ.\$	% επί του συνόλου
1.Ολλανδία	1743	1858,9	19,93%
2.Γαλλία	3150	1067,0	10,30%
3.Γερμανία	10.954	880,3	8,49%
4.ΗΠΑ	3.800	704,3	6,79%
5.Ιταλία	14.157	624,5	6,02%
6.Ολλ.Αντιλλες	9	598,4	5,77%
7.Αυστρία	2.785	595,0	5,74%
8.Κύπρος	1.144	504,9	4,87%
9.Τουρκία	8.666	418,7	4,04%
10.Μ. Βρετανία	1.658	373,7	3,61%
11.Ελλάδα	2.555	318,0	3,07%
12.Ελβετία	1.252	308,1	2,97%

13.Ουγγαρία	4.392	264,5	2,55%
14.N. Κορέα	82	218,3	2,11%
15.Λουξεμβούργο	218	196,7	1,90%
16.Ισπανία	629	157,1	1,52%
17.Νησιά Βίτιν	190	123,4	1,19%
18.Σουηδία	782	108,9	1,05%
	97.203	10.365,8	100%

Πηγή:Εθνικό Γραφείο Εγγραφής Εμπορικών εταιρειών

Παρατηρούμε λοιπόν ότι από το 1991 έως και το 2003 η Ελλάδα βρίσκεται στην 11η θέση στη σειρά των χωρών που επενδύουν στη Ρουμανία ενώ η Ολλανδία βρίσκεται στην 1η θέση.

Από τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα αξίζει να αναφέρουμε πως η Ελλάδα το 2005 βρίσκεται στην 4η θέση , το 2006 στη 10^η,το 2011, 2014,2015,2016 στην 6^η και το 2017 στην 7^η θέση.

3.4.2.3 Ελληνικές Επενδύσεις στη Ρουμανία

Ως προς τις ελληνικές επενδύσεις, η Ρουμανία είναι πιθανότατα η πρώτη ή η δεύτερη χώρα αποδέκτης ελληνικών επενδύσεων, σε παγκόσμια κλίμακα. (

Η μεγάλη ελληνική επενδυτική παρουσία αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό των οικονομικο-εμπορικών σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών. Οι ιστορικοί και πολιτιστικοί δεσμοί που συνδέουν τις δύο χώρες καθώς και η γειτνίαση και το μέγεθος της ρουμανικής αγοράς, συνέβαλαν στην απόφαση πολλών Ελλήνων επιχειρηματιών να επενδύσουν στη Ρουμανία, στην οποία αισθάνονται ότι είναι πολλοί ευπρόσδεκτοι τόσο από την κοινωνία όσο και από τις κρατικές αρχές. Στην απόφασή τους οι Έλληνες επενδυτές έλαβαν βέβαια υπόψη το σημαντικό μέγεθος της ρουμανικής αγοράς και το ευνοϊκό επιχειρηματικό περιβάλλον, καθώς και το γεγονός ότι είναι χώρα μέλος της ΕΕ.

Όπως αναφέραμε και παραπάνω η Ελλάδα από το 1991 μέχρι και το 2003 βρίσκεται 11^η στη σειρά των χωρών που επενδύουν στη Ρουμανία. Το 2005 βρίσκεται στην 4η θέση , το 2006 στη 10^η, το 2011, 2014,2015,2016 στην 6^η και το 2017 στην 7^η θέση.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρουσιάζονται οι ελληνικές επενδύσεις που γίνονται στη Ρουμανία από το 2004 ως το 2015 και το μερίδιο των ελληνικών επενδύσεων που πραγματοποιούνται εκεί επί του συνόλου των επενδύσεων στη Ρουμανία.

Σύνολο Ξένων Επενδύσεων (FDI) στη Ρουμανία και ύψος Ελληνικών Επενδύσεων

Έτος	Συνολικό ύψος των ξένων επενδύσεων στη Ρουμανία, σε εκ. €	Ύψος ελληνικών επενδύσεων στη Ρουμανία σε εκ. €	Μερίδιο ελληνικών επενδύσεων επί του συνόλου %
31.12.2004	15.040	1.233	8,2
31.12.2005	21,885	1.864	8,5
31.12.2006	34.512	2.680	7,8
31.12.2007	42.770	3.192	7,5
31.12.2008	48.798	3.154	6,5
31.12.2009	49.984	3.281	6,6
31.12.2010	52.585	3.016	5,7
31.12.2011	55.139	2.934	5,3
31.12.2012	59.126	2.529	4,3
31.12.2013	59.958	1.935	3,2
31.12.2014	60.198	1.644	2,7
31.12.2015	64.433	1.7474	2,7

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Ρουμανίας (Banca Nationala a Romaniei - BNR)

Το ελληνικό επενδυμένο κεφάλαιο υπερέβαινε στις 31.12.2017 τα 1,81 δισ. ευρώ έναντι 1,82 δισ. ευρώ στις 31.12.2016. Το ελληνικό μερίδιο στις συνολικές άμεσες ξένες επενδύσεις ανερχόταν σε 4,18%.

Το Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων εκτιμά ότι η αξία των ελληνικών επενδύσεων στη Ρουμανία - εάν σε αυτές συνυπολογισθούν και οι επενδύσεις των θυγατρικών των ελληνικών οίκων που εδρεύουν σε τρίτες χώρες (πχ. στην Κύπρο, Ολλανδία και αλλού) - αγγίζει και ενδεχομένως υπερβαίνει τα 4 δισ. €, κατατάσσοντας τη χώρα μας στην 5η ή 6η θέση μεταξύ των ξένων επενδυτών.

Παρατηρείται ακόμη ότι το ύψος του συνολικού ελληνικού επενδυόμενου κεφαλαίου μέχρι το 2007 αυξάνεται και παρουσιάζει θετικό ρυθμό αύξησης, ενώ από το 2008 και μετά το ύψος του ελληνικού επενδυόμενου κεφαλαίου στη Ρουμανία παρουσιάζει μικρές αυξομειώσεις.

Οι εταιρείες ελληνικών συμφερόντων και οι ελληνικών συμφερόντων τράπεζες διατηρούν τις θέσεις τους κατά την περίοδο της κρίσης και έδειξαν μέσα στο 2009,2010 και 2011 αντοχή στην οικονομική δυσχέρεια που επικρατούσε. (

Οι ελληνικές επενδύσεις καλύπτουν ένα ευρύτατο φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων και είναι ιδιαίτερα ορατές στον τομέα παραγωγής τροφίμων και ποτών (Chipita, Olympos Dairy, Ifantis, KB Karamolegos, Best foods, Coca-Cola HBC, Alexandrion Group, Valvis Holding κ.ά.), καθώς και στον τραπεζικό τομέα (Alpha Bank, Banca Romaneasca, Bancpost, Piraeus Bank).

Σημαντική επίσης είναι η ελληνική επενδυτική παρουσία στους τομείς: χονδρεμπορίου - λιανεμπορίου και δικτύων διανομής (Genco Trade, Elgeka Ferfelis, Marinopoulos Group, Sarantis group, Jumbo κ.α.), παραγωγής προϊόντων από σιδηρούχα και μη σιδηρούχα μέταλλα (ICME-ECAB, Alumil, Etem, Siderom κ.α.), δομικών υλικών (Black Sea Suppliers, Isomat, Atlas Corporation κ.α.), υπηρεσιών υγείας και ιατρικών μηχανημάτων (Medsana, Sofmedica, Euromedics, Genocyte, Imedica κ.α.) γεωργικών εκμεταλλεύσεων και κτηνοτροφίας (FATROM, MINCO κ.α.), καθώς και στον τομέα παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και συμβούλων (ICAP, EY, TPG Group, νομικά γραφεία Rokas, E. Navridis, Drakopoulos, κ.α.). Οι ελληνικές κατασκευαστικές εταιρείες, με επενδύσεις και στην κτηματαγορά, διατηρούν στο Βουκουρέστι ιδιόκτητο εξειδικευμένο τεχνικό εξοπλισμό και συμμετέχουν στους μειοδοτικούς διαγωνισμούς μεγάλων έργων υποδομής που προκηρύσσει το Ρουμανικό Δημόσιο (Aktor, Octagon κ.α)

Οι ρουμανικοί οίκοι με ελληνική συμμετοχή στο κεφάλαιό τους, απασχολούν περί τους 20.000 εργαζομένους.

Νέες επενδύσεις τα τελευταία έτη και το 2016 πραγματοποιήθηκαν στους τομείς: γεωργικών εκμεταλλεύσεων και κτηνοτροφίας (Fatrom κ.α), δημιουργίας μονάδων παραγωγής και συσκευασίας τροφίμων (π.χ. γαλακτοκομικά προϊόντα, συσκευασία ξηρών φρούτων κλπ), δημιουργίας υποδομών αναψυχής (Divertiland).

Υφιστάμενες εταιρείες συνέχισαν τα επενδυτικά τους σχέδια το 2016 και 2017, επενδύοντας σημαντικά ποσά στην επέκταση των παραγωγικών τους εγκαταστάσεων (Coca Cola HBC, FATROM, JUMBO κ.ά.), ενώ δόθηκαν παραγγελίες ναυπήγησης ελληνόκτητων πλοίων στην Κωσταντζα.

Στη συνέχεια παραθέτουμε έναν πίνακα όπου φαίνονται τα ελληνικά επενδυόμενα κεφάλαια και ο αριθμός των ελληνικών επιχειρήσεων εγγεγραμμένες στη Ρουμανία από το 2005 μέχρι το 2017.

Οι ελληνικές επενδύσεις στη Ρουμανία

Ημ/νια	Αριθμός εταιρειών	Επενδύόμενο κεφάλαιο από Ελλάδα σε χιλ.€	Μερίδιο %
31.12.2005	3164	547.613,0	4,24
31.12.2006	3608	552.086,5	3,61
31.12.2007	4 102	578.635,0	3,26
31.12.2008	4 487	687.410,6	3,16
31.12.2009	4 761	1.532.060,8	6,07
31.12.2010	4 943	1. 944.828,0	6,67
31.12.2011	5 202	1.722.933,6	5,68
30.11.2012	5.467	1.673.696,7	5,14
31.12.2013	5.790	1.688.513,9	4,76
31.12.2014	6.022	1.711.759,9	4,55
31.12.2015	6.278	1.779.601,2	4,49
31.12.2016	6.578	1.829.616,2	4,38
31.12.2017	6.988	1.817.346,8	4,18

Πηγή: Εθνικό Εμπορικό Μητρώο – ONRC

Από τον παραπάνω πίνακα είναι εμφανές ότι το 2011 έχουμε πτώση των ελληνικών επενδύσεων στη Ρουμανία κατά 222 εκατ. ευρώ που σε ποσοστό αγγίζει το 11,4%. Ωστόσο γενικά παρατηρούνται υψηλά ποσά ελληνικών επενδεδυμένων κεφαλαίων στην Ρουμανία. Πιο συγκεκριμένα το 2009 παρατηρούμε ότι το ελληνικό επενδεδυμένο κεφάλαιο αυξήθηκε κατά 720 εκατ. ευρώ που σε ποσοστό ανέρχεται στο +110%. Δημαντικό θα ήταν να ανφερθεί ότι το 2010 παρά την οικονομική κρίση του 2010 παρατηρήθηκε αύξηση 570 εκατομμυρίων ευρώ δηλαδή 41,4%. Το 2012 και 2013 τα ελληνικά επενδεδυμένα κεφάλαια ανέρχονται στα 1,67 και 1,68 δις. Ευρώ,

Επίσης, σημαντικό θα ήταν να αναφέρουμε το γεγονός ότι το 2017 ιδρύθηκαν 410 νέες εταιρείες ελληνικών συμφερόντων στη χώρα της Ρουμανίας. Πιο αναλυτικά, το 2016 οι ελληνικές εγγεγραμμένες εταιρείες στη Ρουμανία ανέρχονταν στις 6578 ενώ το 2017 στις 6988. Αντίστοιχα, παρατηρούμε ότι το ελληνικό επενδεδυμένο κεφάλαιο το 2016 και 2017 είναι στα ίδια περίπου επίπεδα αφού ανέρχεται στα 1,82 δις και 1,81 δις αντίστοιχα.

3.5 Ανάλυση Swot

Η ανάλυση SWOT αποτελεί ένα εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού το οποίο εξυπηρετεί την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος μιας επιχείρησης που πρέπει να λάβει μιας στρατηγικής σημασίας απόφαση (Rogers 1999). Η ονομασία «SWOT» προέρχεται από το ακρωνύμιο των αγγλικών λέξεων Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats (Πλεονεκτήματα, Αδυναμίες, Ευκαιρίες, Απειλές).

<u>STRENGTHS</u>	<u>WEAKNESSES</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Ολοκληρωμένο θεσμικό πλαίσιο Ελλάδας-Ρουμανίας • Υιοθέτηση νέων μορφών συνεργασίας και πρωτοβουλιών • Ανεπτυγμένο γεωργικά έδαφος • Κατάργηση τελωνειακών δασμών • Θέσπιση κοινού εξωτερικού δασμολογίου μεταξύ Ελλάδας-Ρουμανίας • 2^η θέση στην αγορά της Κεντροανατολικής Ευρώπης • Θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης • Αυξημένη ετήσια κατανάλωση νοικοκυριών • Έντονη παρουσία Ελληνικών τραπεζών • Έντονη τεχνογνωσία από Ελληνικές εταιρείες. 	<ul style="list-style-type: none"> • Παραοικονομία • Έλλειψη διαφάνειας στο νομικό κλάδο • Προβληματικό οδικό δίκτυο • Ατελές χρηματοπιστωτικό σύστημα • Αναποτελεσματική λειτουργία δημόσιας διοίκησης • Αναποτελεσματική λειτουργία αγοράς εργασίας • Αναποτελεσματική λειτουργία δικαστικού συστήματος • Έντονη γραφειοκρατία • Ανισότητες πλούσιων-φτωχών
<u>OPPORTUNITIES</u>	<u>THREATS</u>
<ul style="list-style-type: none"> • Αποτελεί αγορά στόχο εξαγωγικών επιχειρήσεων • Αποτελεί μια από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες οικονομίες 	<ul style="list-style-type: none"> • Παραοικονομία • Οργανωμένο έγκλημα • Γραφειοκρατία • Χαμηλή παραγωγικότητα

<ul style="list-style-type: none"> • Προοπτικές ανάπτυξης έργων υποδομής 	<ul style="list-style-type: none"> • Έλλειψη συνεργασίας • Έλλειψη διαφάνειας δημόσιων διαγωνισμών • Αστάθεια νομοθετικού πλαισίου • Πρακτικές δωροδοκίας • Διακριτική μεταχείριση εγχώριων έναντι ντόπιων επενδυτών.
---	--

ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΜΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΑΝΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ (2008-2016) (σε εκ. \$)

Πηγή: UNCTAD, Report (2017) Με αρνητικό πρόσημο αναφέρονται οι αποεπενδύσει

ΧΩΡΕΣ	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ΑΛΒΑΝΙΑ	974	986	1.051	876	855	1.266	1.093	945,4	1.124,3
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	9.833	3.385	1.525	1.849	1.375	1.857	1.733	2.822,4	766,2
ΚΡΟΑΤΙΑ	5.138	3.346	480	490	1.517	1.451	955	270,1	1.744,7
ΤΣΕΧΙΑ	6.451	2.927	6,141	2.318	4.990	3.639	5.909	465,1	6.751,9
ΕΛΛΑΔΑ	4,499	2.436	330	1.143	1.740	2.818	2.172	1.140	3.126,3
ΡΩΣΙΑ	74.783	36.583	48,168	55.084	50.588	69.219	20.958	11.857	7.667,6
ΠΟΛΩΝΙΑ	4.665	2.706	2.646	2.006	6.059	120	13.883	13.472	11.357,8
ΣΕΡΒΙΑ	3.492	2.358	1.813	324	659	1.593	2.409	2.346,6	2.298,8
ΟΥΓΓΑΡΙΑ	6.325	1.996	2.206	6.290	13.983	3.097	4.039	-14.804	-5.313
ΤΟΥΡΚΙΑ	19.7663	8.629	9.058	16.176	13.224	12.357	12.146	17.258,5	11.987,0
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	10.913	4.816	6.495	7.207	7.833	4.499	410	3.050	3.336
ΠΓΔΜ	586	202	212	4698	93	334	348	-	-
ΜΟΛΔΑΒΙΑ	711	208	208	238	175	236	207	182,5	143,2
ΣΛΟΒΕΝΙΑ	1.947	-659	360	998	-59	-144	1.564	1.625	919
ΡΟΥΜΑΝΙΑ	13.909	4.844	2.940	998	2.748	3.602	3.234	3.838,9	4.573,0

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ

4.1 Εισαγωγή

Σκοπός αυτού του κεφαλαίου είναι η πραγματοποίηση της εμπειρικής ανάλυσης και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων αυτής. Για την πραγματοποίηση της ανάλυσης θα χρησιμοποιηθούν ορισμένες μεταβλητές. Πιο συγκεκριμένα, θα γίνει επεξεργασία δεδομένων πάνελ από μία χώρα, τη Ρουμανία, για τη χρονική περίοδο από το 2005 έως και το 2017. Οι μεταβλητές που θα εξετασθούν είναι επτά στον αριθμό. Πιο αναλυτικά, θα χρησιμοποιήσουμε για την ανάλυση μας το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Ρουμανίας, τον Πληθωρισμό, το Επιτόκιο καταθέσεων, τις Εισαγωγές της Ρουμανίας, τις Εξαγωγές της, τον Ετήσιο Μέσο Μισθό των εργαζομένων της και τις Άμεσες Ξένες Επενδ. Το πρόγραμμα το οποίο θα χρησιμοποιήσουμε προκειμένου να κάνουμε την ανάλυση μας και να διεξαχθούν οι απαραίτητες παλινδρομήσεις είναι το SPSS17.

4.2 Εμπειρικά Μοντέλα

Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε το μοντέλο βάση του οποίου θα γίνει η οικονομική μας ανάλυση και η εκτίμηση της σχέσης του μοντέλου μας. Η εξίσωση βάση της οποίας θα περιγραφεί το μοντέλο μας έχει n μεταβλητές και την ακόλουθη μορφή:

$$Y=f(X_1, X_2, X_3, \dots, X_n),$$

Ωστόσο για την πραγματοποίηση της οικονομετρικής μας ανάλυσης απαραίτητη είναι η μετατροπή του οικονομικού μας μοντέλου σε οικονομετρικό. Μετά την μετατροπή το μοντέλο μας θα έχει την ακόλουθη μορφή:

$$Y= b_0 + b_1X_1 + b_2X_2 + b_3X_3 + \dots + b_nX_n + u,$$

Το παραπάνω μοντέλο θα αποτελείται συνολικά από επτά μεταβλητές οι οποίες θα προστίθενται σταδιακά στην ανάλυση μας. Στην ουσία θα προσπαθήσουμε να ερμηνεύσουμε τη συμπεριφορά της Y μεταβλητής όταν πραγματοποιείται μεταβολή στις X μεταβλητές.

Στο μοντέλο μας το Y αποτελεί την εξαρτημένη μας μεταβλητή ενώ τα X είναι οι ανεξάρτητες μας μεταβλητές. Το b_0 ονομάζεται σταθερός όρος και τα $b_1, b_2, b_3, \dots, b_n$ ονομάζονται παράμετροι. Οι τιμές που παίρνουν οι παράμετροι είναι αρκετά σημαντικές καθώς μας βοηθούν να κατανοήσουμε το ποσό κατά το οποίο θα μεταβληθεί η εξαρτημένη μεταβλητή Y αν οι X μεταβληθούν κατά μια μονάδα, με την προϋπόθεση ότι όλοι οι άλλοι παράγοντες δεν πρόκειται να μεταβληθούν. Ο σταθερός όρος μαζί με τις παραμέτρους και τις μεταβλητές X αποτελούν το συστηματικό μέρος της Y , δηλαδή το

τιμήμα της Y που ερμηνεύεται από τα X, ενώ το u ονομάζεται μη συστηματικό τμήμα ή το τμήμα της Y που δεν ερμηνεύεται από τα X. Οι μεταβλητές που θα λάβουν μέρος στην ανάλυση μας φαίνονται στον παρακάτω πίνακα:

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΟΝΟΜΑΣΙΑ	ΕΡΜΗΝΕΙΑ
Y	FDI	ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ
X1	GDP	ΑΕΠ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ
X2	INFLATION	ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ
X3	DEPOSIT INTEREST RATE	ΕΠΙΤΟΚΙΟ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ
X4	IMPORTS	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ
X5	EXPORTS	ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ
X6	LABOR COST	ΜΕΣΟΣ ΜΙΣΘΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

1^ο ΜΟΝΤΕΛΟ

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 \text{ δηλαδή}$$

$$Y = \beta_0 + \beta_1(\text{GDP}) + \beta_2(\text{INFLATION}) + \beta_3(\text{DEPOSIT INTEREST RATE})$$

2^ο ΜΟΝΤΕΛΟ

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 \text{ δηλαδή}$$

$$Y = \beta_0 + \beta_1(\text{GDP}) + \beta_2(\text{INFLATION}) + \beta_3(\text{DEPOSIT INTEREST RATE}) + \beta_4(\text{IMPORTS}) + \beta_5(\text{EXPORTS})$$

3^ο ΜΟΝΤΕΛΟ

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 \text{ δηλαδή}$$

$$Y = \beta_0 + \beta_1(\text{GDP}) + \beta_2(\text{INFLATION}) + \beta_3(\text{DEPOSIT INTEREST RATE}) + \beta_4(\text{IMPORTS}) + \beta_5(\text{EXPORTS}) + \beta_6(\text{LABOR COST})$$

Πραγματοποιώντας την παλινδρόμηση για το 1^ο μοντέλο μας στο οποίο έχουμε ως εξαρτημένη μεταβλητή τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και ως ανεξάρτητες μεταβλητές το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, το Επιτόκιο Καταθέσεων και τον Πληθωρισμό προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.395 ^a	.156	-.125	3.69438E9	.156	.556	3	9	.657

a. Predictors: (Constant), INTEREST_RATE, GDP, INFLATION

b. Dependent Variable: FDI

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1.892E9	7.494E9		.252	.806
	GDP	.013	.038	.120	.338	.743
	INFLATION	5.576E8	5.544E8	.501	1.006	.341
	INTEREST_RATE	-1.026E8	4.866E8	-.095	-.211	.838

a. Dependent Variable: FDI

Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την παλινδρόμηση μας παρατηρούμαι ότι το Adjusted R Square είναι αρνητικό και ίσο με -0.125 ενώ παράλληλα παρατηρώντας και τις στήλες t και sig προκύπτει ότι καμία από τις μεταβλητές μας δεν είναι στατιστικά

σημαντική καθώς καμία δεν έχει $t > 1.96$ και $sig < 0.05$. Ωστόσο δεν μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι όντως οι μεταβλητές αυτές δεν επηρεάζουν την εξαρτημένη μας μεταβλητή καθώς μπορεί με την προσθήκη και άλλων μεταβλητών το αποτέλεσμά μας να αλλάξει. Για το λόγο αυτό θα προχωρήσουμε στην ανάλυση του 2^{ου} μοντέλου.

Πραγματοποιώντας την παλινδρόμηση για το **2^ο μοντέλο** μας, προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.929 ^a	.864	.766	1.68428E9	.864	8.865	5	7	.006

a. Predictors: (Constant), EXPORTS, INTEREST_RATE, INFLATION, IMPORTS, GDP

b. Dependent Variable: FDI

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1.362E10	4.278E9		3.183	.015
	GDP	.268	.105	2.471	2.540	.039
	INFLATION	2.887E8	3.295E8	.260	.876	.410
	INTEREST_RATE	-1.928E9	5.973E8	-1.789	-3.227	.015
	IMPORTS	-.087	.216	-.344	-.405	.697
	EXPORTS	-.630	.106	-3.103	-5.917	.001

a. Dependent Variable: FDI

Από τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την 2^η παλινδρόμηση παρατηρούμε ότι το Adjusted R Square είναι όχι μόνο θετικό αλλά και αρκετά υψηλό καθώς ανέρχεται στο 0,766 ενώ και το R Square είναι πάρα πολύ καλό (0,864). Αυτό σημαίνει ότι η εξαρτημένη μας μεταβλητή ερμηνεύεται κατά 86,4 % από τις ανεξάρτητες μεταβλητές του δείγματος. Ακόμη παρατηρώντας τις στήλες t και sig προκύπτει ότι οι μεταβλητές

GDP, INTEREST_RATE και EXPORTS είναι στατιστικά σημαντικές αφού το t είναι μεγαλύτερο του 1,96 σε απόλυτες τιμές. Πιο συγκεκριμένα το αρνητικό πρόσημο που ακολουθεί το επιτόκιο και τις εξαγωγές μας δείχνει ότι υπάρχει αντίστροφη σχέση μεταξύ Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και των μεταβλητών αυτών.

Ακόμη, και από τη στήλη sig προκύπτει η στατιστική σημαντικότητα των αυτών των τριών μεταβλητών καθώς η τιμή όλων είναι μικρότερη του 0,05.

Τέλος, εκτελώντας την παλινδρόμηση για το 3^ο μοντέλο μας που είναι και το τελευταίο, στο οποίο έχουμε ως εξαρτημένη μεταβλητή και πάλι τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις και ως ανεξάρτητες μεταβλητές το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, το Επιτόκιο Καταθέσεων, τον Πληθωρισμό, τις Εισαγωγές, τις Εξαγωγές το Μέσο Μισθό των Εργαζομένων προκύπτουν τα ακόλουθα αποτελέσματα:

Model Summary^b

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	Change Statistics				
					R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.956 ^a	.915	.830	1.43807E9	.915	10.734	6	6	.005

a. Predictors: (Constant), LABOR_COST, INTEREST_RATE, INFLATION, IMPORTS, EXPORTS, GDP

b. Dependent Variable: FDI

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	1.701E10	4.066E9		4.183	.006
	GDP	.290	.091	2.676	3.195	.019
	INFLATION	-1.116E8	3.516E8	-.100	-.317	.762
	INTEREST_RATE	-1.333E9	5.985E8	-1.237	-2.227	.068
	IMPORTS	-.060	.185	-.237	-.325	.756
	EXPORTS	-.467	.125	-2.302	-3.741	.010
	LABOR_COST	-3.521E7	1.855E7	-1.092	-1.898	.106

a. Dependent Variable: FDI

Από τα αποτελέσματα που μας έδωσε η τελευταία παλινδρόμηση παρατηρούμε ότι το Adjusted R Square είναι και πάλι θετικό και πολύ υψηλό ίσο με 0,830 ενώ και το R Square είναι πάρα πολύ καλό και ίσο με 0.915. Αυτό σημαίνει ότι η εξαρτημένη μας μεταβλητή ερμηνεύεται κατά 91,5% από τις ανεξάρτητες μεταβλητές του δείγματος μας. Ακόμη παρατηρώντας τη στήλη t παρατηρούμε ότι και πάλι οι μεταβλητές GDP, INTEREST RATE και EXPORTS είναι στατιστικά σημαντικές καθώς η τιμή της είναι μεγαλύτερη του 1,96. Ωστόσο εδώ παρατηρούμε ότι και το LABOR COST εμφανίζεται στατιστικά σημαντικό καθώς βρίσκεται στην κατηγορία 10% και είναι πολύ κοντά στην τιμή που απαιτείται και δεν είναι άλλη από το 1,96.

Το αρνητικό πρόσημο που ακολουθεί το επιτόκιο, τις εξαγωγές και το μέσο μισθό των εργαζομένων μας δείχνει ότι υπάρχει αντίστροφη σχέση μεταξύ Άμεσων Ξένων Επενδύσεων και των μεταβλητών αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5:ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το αντικείμενο το οποίο διαπραγματεύτηκε η συγκεκριμένη εργασία είναι οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στα Βαλκάνια με ιδιαίτερη αναφορά στην χώρα της Ρουμανίας.

Αρχικά, έγινε αναφορά σε ορισμένες βασικές θεωρητικές έννοιες που σχετίζονται με τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις. Πιο αναλυτικά, παρατέθηκαν ο ορισμός των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων όπως τον παρουσιάζουν αρκετοί επιστήμονες, οι μορφές των Άμεσων Ξένων Επενδύσεων, οι βασικοί τύποι ΑΞΕ, οι επιπτώσεις που επιφέρουν οι ΑΞΕ τόσο στη χώρα υποδοχής όσο και στη χώρα προέλευσης, οι παράγοντες που συμβάλουν στην προσέλκυση Άμεσων Ξένων Επενδύσεων καθώς και η συμβολή τους στην Οικονομική ανάπτυξη της χώρας υποδοχής και προέλευσης.

Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε μια εκτενής αναφορά στην περιοχή των Βαλκανίων. Πιο αναλυτικά, παρατέθηκαν κάποια βασικά ιστορικά χαρακτηριστικά της ευρύτερης περιοχής των Βαλκανίων ενώ παράλληλα έγινε αναφορά στα γεωγραφικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά της περιοχής. Αναλύθηκε το νομικό πλαίσιο που διέπει τις επενδύσεις στα Βαλκάνια καθώς και τα δυνατά, αδύναμα σημεία, οι ευκαιρίες και οι απειλές που παρουσιάζει ο εν λόγω τόπος.

Κατόπιν, πραγματοποιήθηκε ανάλυση της χώρας της Ρουμανίας. Πιο συγκεκριμένα αναφέρθηκαν κάποια βασικά χαρακτηριστικά που αφορούν τη χώρα της Ρουμανίας. Αναλύθηκαν βασικά χαρακτηριστικά που αφορούν τις εξωτερικές σχέσεις, τις μεταφορές, τη διαφήμιση και το ηλεκτρονικό εμπόριο. Επίσης, παρατέθηκαν οι τομείς της Γεωργίας, Κτηνοτροφίας και της Βιομηχανικής Παραγωγής, των Υπηρεσιών, της Ενέργειας και της Φορολογίας. Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στην ανάλυση του οικονομικού περιβάλλοντος και παρουσιάστηκε η πορεία των μακροοικονομικών μεγεθών της χώρας και πιο συγκεκριμένα αναλύθηκαν σε βάθος 12 ετίας ο ρυθμός ανάπτυξης, το ΑΕΠ σε τρέχουσες τιμές, το κατακεφαλήν ΑΕΠ, ο πληθωρισμός η ανεργία και οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις.

Μετά την θεωρητική παρουσίαση του θέματος, ακολούθησε η περιγραφική ανάλυση των αριθμητικών δεδομένων και κάποιων οικονομικών μεταβλητών και μεγεθών, με τη χρήση πινάκων και διαγραμμάτων. Την περιγραφική ανάλυση τη διαδέχθηκε η εμπειρική ανάλυση.

Κατά την διάρκεια της εμπειρικής μελέτης, επεξεργάστηκαν δεδομένα από τη χώρα της Ρουμανίας, οι οποία ανήκει στην περιοχή των Βαλκανίων και της Ευρωπαϊκής

Ένωσης. Τα αριθμητικά αυτά δεδομένα αποτελούν έναν συνδυασμός χρονολογικών σειρών και διαστρωματικών στοιχείων, για μια περίοδο 13 συνολικά ετών και πιο συγκεκριμένα από το 2005 έως και το 2017.

Κατόπιν, βάσει των στοιχείων αυτών δημιουργήθηκε ένα οικονομετρικό μοντέλο, το οποίο αποτελείται από μια εξαρτημένη μεταβλητή και το συστημικό μέρος της. Το συστημικό μέρος αποτελείται από τον σταθερό όρο και ένα σύνολο από 3 ανεξάρτητες μεταβλητές, οι οποίες συνοδεύονται από τις αντίστοιχες παραμέτρους κλίσης. Ωστόσο, διεξάχθηκαν διαδοχικά τρεις παλινδρομήσεις, όπου κάθε φορά προσθέτονταν και νέες μεταβλητές, για τα καταλήξουμε σε ένα οικονομετρικό μοντέλο το οποίο απαρτίζεται από 7 συνολικά μεταβλητές. Τα στοιχεία αυτά επεξεργάστηκαν με την βοήθεια του στατιστικού προγράμματος SPSS 17.

Το αποτέλεσμα το οποίο προέκυψε, ανέδειξε ότι το σύνολο των 6 ανεξάρτητων μεταβλητών ερμηνεύουν καλύτερα την εξαρτημένη μεταβλητή σε σχέση με τις τρεις πρώτες και τις πέντε εν συνεχεία ανεξάρτητες μεταβλητές. Κάθε φορά που στο οικονομετρικό μοντέλο προστίθενται μεταβλητές, ο συντελεστής προσδιορισμού αυξάνει και από 15,6% πηγαίνει στο 86,40% για να καταλήξει στο 91,50%.

Αυτό σημαίνει ότι το τελικό οικονομετρικό μοντέλο, το οποίο αποτελείται από έξι ανεξάρτητες μεταβλητές, ερμηνεύει κατά 91,50% την συμπεριφορά της εξαρτημένης μεταβλητής, η οποία δεν είναι άλλη από τις ΑΞΕ στη Ρουμανία.

Οι μελέτες οι οποίες έχουν πραγματοποιηθεί δείχνουν ένα πρώτο αποτέλεσμα, κυρίως μια τάση. Ωστόσο, τα αποτελέσματα αυτά βρίσκονται σε αρκετά πρώιμο στάδιο ώστε να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα. Πρέπει να αποσαφηνιστούν με ακρίβεια οι καθοριστικοί παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την ροή των άμεσων ξένων επενδύσεων, ο τρόπος με τον οποίον επιδρούν, αν αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους και αν ναι, σε τι βαθμό. Αξίζει λοιπόν να διερευνηθούν και άλλες μεταβλητές, συνδυαστικά, ώστε να βρεθεί ένα μείγμα από ανεξάρτητες μεταβλητές, οι οποίες να προσδίδουν μεγαλύτερη ερμηνευτική ικανότητα στο μοντέλο το οποίο δημιουργήθηκε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- 1) Αναζήτηση κινήτρων-αντικινήτρων στη Βαλκανική Ενδοχώρα, Έρευνα Α.Μπιτζένη, 2010.
- 2) Βαΐτσος Κ.,Μητσός Α. «Διεθνής Οικονομική», Εκδοσεις Σύγχρονα Θέματα 1982.
- 3) Γιάννης Σαλαβόπουλος, Άρθρο:Οι ξένες άμεσες επενδύσειςως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονηςοικονομίας, 2006
- 4) Γ.Μαγούλιος,Άρθρο: Η Ανάπτυξη των Βαλκανικών Οικονομιών σε μετάβαση στο περιβάλλον της Παγκοσμιοποίησης, 2006.
- 5) Γ.Χαρδούβελης,Άρθρο:Το χρονικό της διεθνούς και συνακόλουθης ελληνικής και ευρωπαϊκής κρίσης: αίτια, επιπτώσεις, αντιδράσεις, προοπτική, 2014
- 6) Γεωργιάδης, Σ. Α. (2000). Νέες Μορφές Συμβάσεων της Σύγχρονης Οικονομίας, 4η Έκδοση,Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα.
- 7) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις,Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου,Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2005.
- 8) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις,Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου,Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2006.
- 9) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις,Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου,Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2007.
- 10)Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις,Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου,Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2008.
- 11)Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις,Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου,Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2009.

- 12) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις, Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2010.
- 13) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις, Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2011.
- 14) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις, Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2012.
- 15) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις, Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2013.
- 16) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις, Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2014.
- 17) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις, Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2015.
- 18) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις, Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2016.
- 19) Ετήσια Έκθεση για την πορεία της Ρουμανικής Οικονομίας και τις Διμερείς Οικονομικές Σχέσεις, Ελληνική Πρεσβεία Βουκουρεστίου, Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων, 2017.
- 20) Κοτταρίδη, Κ. (2014). Επιδράσεις εισροών Άμεσων Ξένων Επενδύσεων στις Χώρες Υποδοχής. Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής. Παρατηρητήριο για την Κρίση, 12/13.
- 21) Κοτταρίδη, Κ. και Γιακούλας, Δ. (2013). Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Ελλάδα: Οι Επιπτώσεις στην Κρίση και ο Ρόλος των θεσμών, ΕΛΙΑΜΕΠ, Αθήνα.
- 22) Κυρκιλής Δ. (2010), Άμεσες Ξένες Επενδύσεις - Νέα Αναθεωρημένη Έκδοση, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.

- 23) Παντελίδης, Π. (2015). Σημειώσεις στο μάθημα Διεθνείς Επενδύσεις, Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Οικονομικής και Επιχειρησιακής Στρατηγικής, Πανεπιστήμιο Πειραιώς.
- 24) Παπαδάκης, Μ. Β. (2012). Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνή Εμπειρία, Τόμος Α, Εκδόσεις Μπένου, Αθήνα.
- 25) Χάλκος, Γ. (2011). Οικονομετρία: Θεωρία, Εφαρμογές & Χρήση Προγραμμάτων σε Η/Υ, Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.
- 26) Χατζηδημητρίου, Αθ. Ι. (2003). Διεθνείς Επιχειρηματικές Δραστηριότητες, Εκδόσεις Ανικουλά, Αθήνα.
- 27) Χαζάκης Κ. «Εγχειρίδιο Ξένων Επενδύσεων στις Βαλκανικές χώρες», Εκδόσεις Ζήτη, 2000.

Ξένη

- 1) Agarwal, j. p. (1980). Determinants of Foreign Direct Investment: A Survey, *Weltwirtschaftliches Archive*, 4, 793-773.
- 2) Arellano, M. (2003). *Panel Data Econometrics*, Oxford University Press.
- 3) Asteriou. D., Dassiou X. and Glycopanntis, D. (2005). FDI and Growth: Evidence from a Panel of European Transition Countries, *SPOUDAI*, University of Peraeus, 55 (1), 9-30.
- 4) Baye R. M. (2010). *Managerial Economics and Business Strategy*, 7th edition, McGraw-Hill.
- 5) Blonigen, A. B. (2005). A Review of the Empirical Literature on FDI Determinants, *Atlantic Economic Journal*, 33, 383-403.
- 6) Blonigen, A. B. and Piger, J. (2011). *Determinants of Foreign Direct Investment*, University of Oregon.
- 7) Dunning, J. H. (1996) Explaining Foreign Direct Investment in Japan: Some Theoretical Insights, In M. Yashitomo and E. Graham (Ed.), *Foreign Direct Investment in Japan*. Cheltenham, UK: Edward Elgar.
- 8) Z. Darvas, «Journal on Budgeting», The Impact of the Crisis on Budget Policy in Central and Eastern Europe, 2010.

Διαδικτυακοί Τόποι

- 1) <https://www.tovima.gr>
- 2) <https://www.agora.mfa.gr>
- 3) <https://dspace.lib.uom.gr>
- 4) <http://dione.lib.unipi.gr>
- 5) www.Wikipedia.org
- 6) www.rizospastis.gr
- 7) [http://presscode.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=1656:
2015-05-11-10-06-50&Itemid=854](http://presscode.gr/index.php?option=com_k2&view=item&id=1656:2015-05-11-10-06-50&Itemid=854)
- 8) www.wordbak.org
- 9) <http://www.pcci.gr>